MASTER NEGATIVE NO. 93-81179-10

MICROFILMED 1993

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States - Title 17, United States Code - concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that the photocopy or other reproduction is not to be "used for any purpose other than private study, scholarship, or research." If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

VICK, CAROLUS

TITLE:

QUAESTIONES CARNEADEAE

PLACE:

ROSTOCHII

DATE:

1901

Master Negative #
93-81179-10

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

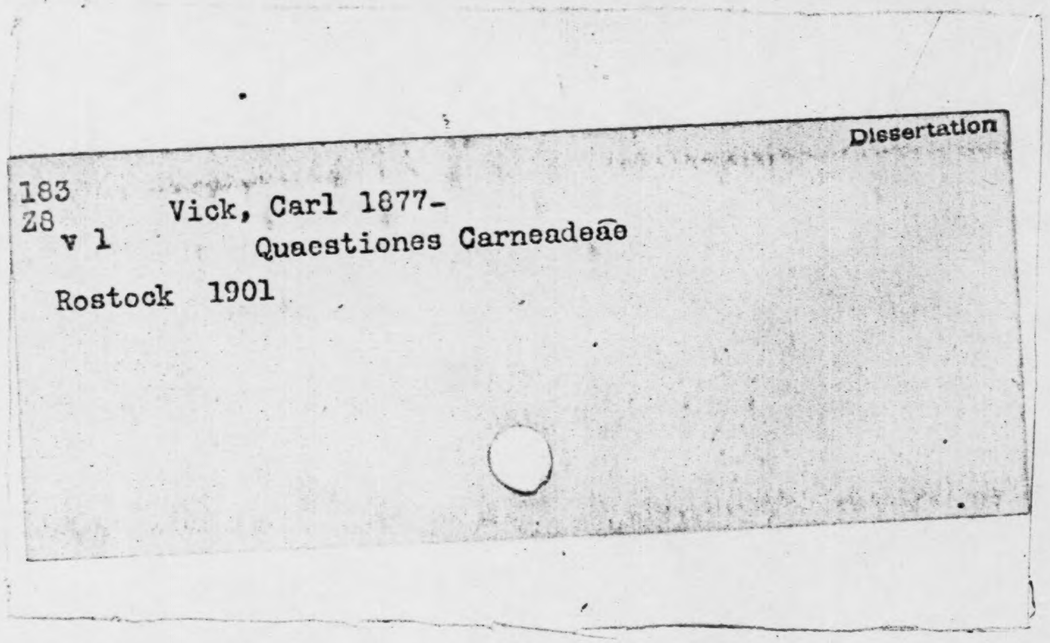

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm REDUCTION RATIO: 13X
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 3/14/93 INITIALS BAP
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

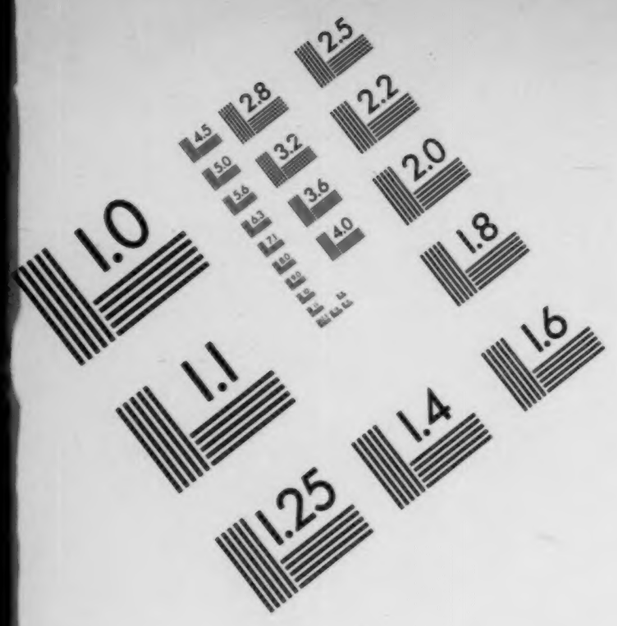
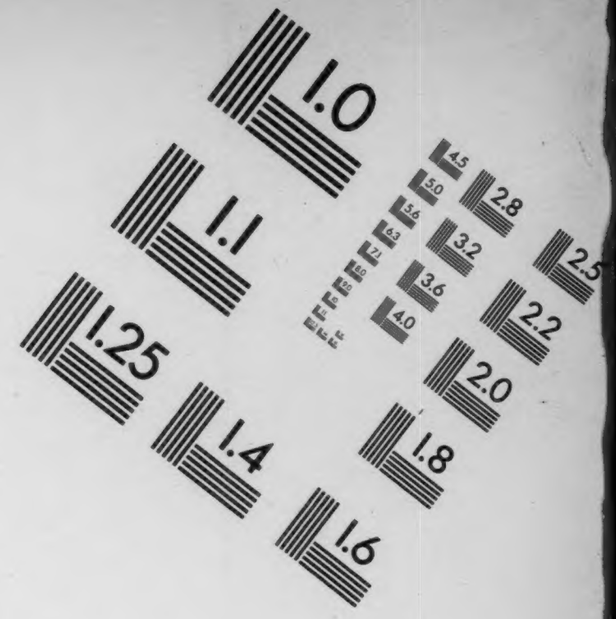

Association for Information and Image Management
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

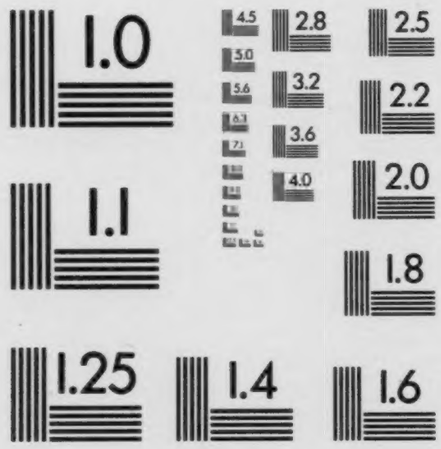
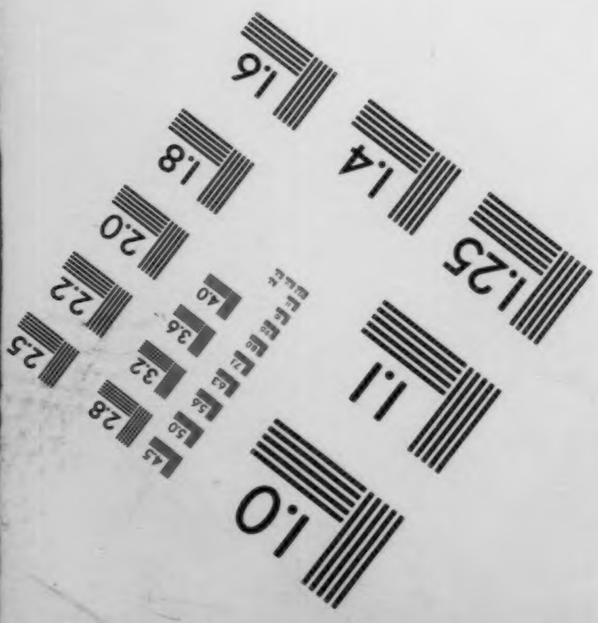
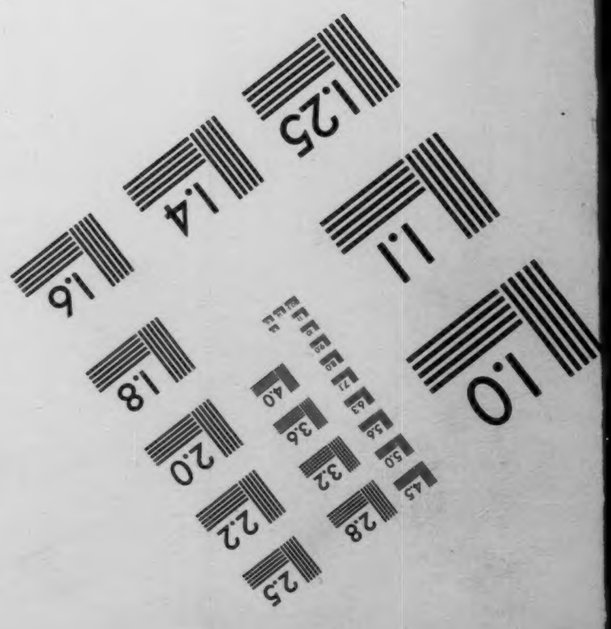

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

Carneades 213?-129 B.C. (bis)
No. 10
183
28

QUAESTIONES CARNEADEAE.

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

AMPLISSIMO PHILOSOPHORUM ORDINI

IN

UNIVERSITATE LITTERARUM ROSTOCHIENSI

AD

SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE IMPETRANDOS

TRADIDIT

CAROLUS VICK

ROSTOCHIENSIS

ROSTOCHII

TYPIS ACADEMICIS ADLERIANIS

MCMI.

DE DISSERTATONE PROBANDA AD ORDINEM RETTULIT

PROF. DR. O. KERN

EXAMEN RIGOROSUM HABITUM EST DIE XXIII. M. MAII

A. MCMI.

PARENTIBUS CARISSIMIS

S.

De Carneade Academico egerunt:

*Gerlach: Carneadis de probabilitate disputationes. Gottingae 1815.

*Roulez: Commentatio de Carneade Cyrenaeo philos. Annal. Gandav. 1824/25.

Verburg: De Carneade Romam legato. Amstelodami 1827.

Aug. Geffers: De Arcesilae sucessoribus. Gottingae 1845.

*Gouraud: De Carneadis Academici vita et placitis. Thèse. Paris. 1848.

Martha: Le philosophe Carnéade à Rome. Études morales sur l'antiquité. pag. 61 seq. Paris. 1883.

[Libros asterisco designatos in compluribus bibliothecis frustra quaesivi.]

Pars I.

De Carneadis Academici vita.

Diogenes Laertius in tertio libro Platonis vita descripta in quarto ad Academicos, qui ab illo sunt profecti, transit. Quos inter Academicos Carneadis vita huius libri fere in fine invenitur. Sed cum plurimas huius libri vitas — Polemonis, Cratetis, Crantoris, Arcesilae —, in quibus Polemonis vita excepta Diogenem cum Hesychio comparari posse constat, a Diogene ex „Academicorum vitarum scriptore" (cf. U. de Wilamowitz-Moellendorff: Philol. Unters. [Antigonos von Karystos] IV (1881) pag. 47) sumptas esse haud negemus, Lacydis et Carneadis vitae a prioribus multum differunt, quod neque ad illum referri possunt neque quicquam habent, unde Diogenem et Hesychium inter se consentire concludi possit.

In Carneadis vitae prima parte (IV. 62—63 αἰτίας), quae narrationes de Carneadis patre atque patria, de philosophiae ratione, de studio et diligentia, de dicendi reprehendendi interrogandi genere atque vi complectitur, Diogenes Alexandrum solum auctorem nominat. Sed cum Diogenes Carneadis patris nomen Epicomum fuisse referat, Alexander in Successionibus Carneadis patri nomen Philocomum tribuit, quocum Suidas consentit cum dicit: Καρνεάδης υἱὸς Φιλοκώμου. Deinde postquam Diogenes Carneadem Stoicorum atque maxime Chrysippi libros tanto studio legisse narravit, ut ipse dicere solitus sit: „Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν ἐγώ" (cf. simillima verba in Chrysippi vita [D. L. VII. 183]: „Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν στοά", ex qua similitudine nihil aliud effici potest, quam ut eadem fere fabella et ad Carneadem et ad Chrysippum relata sit), sequitur de ingenti Carneadis industria fabella, quam quin Diogenes ipse non finxerit, dubitari non potest. Hac enim fabella tantum Carneadis studium fuisse accipimus, ut neque caesariem neque ungues resecaret conviviaque repudiaret. Alias iam nobis vitas Laertianas percurrentibus complures narratiunculae huic fabellae simillimae, quas Diogenes e Favorino sumpsit, offeruntur. Favorinus[1]) enim, etsi interdum de philosophorum aetate

[1]) De Favorino cf. E. Maass: De Biographis Graecis quaestiones selectae. Philol. Unters. III. 1880 p. 48 seq.

et morte nonnulla refert, tamen imprimis saepissimeque ex philosophorum vita eas fabellas, quae ad illorum mores, consuetudines, speciem pertinent, nobis enarrat.

Quod ut intellegi possit, complures Favorini narratiunculae, quae in Diogenis opere inveniuntur, nobis inspiciendae sunt:

II. 3. Εὗρε (sc. Ἀναξίμανδρος) δὲ καὶ γνώμονα πρῶτος καὶ ἔστησεν ἐπὶ τῶν σκιοθήρων ἐν Λακεδαίμονι, καθά φησι Φαβωρῖνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ, τροπάς τε καὶ ἰσημερίας σημαίνοντα, καὶ ὡροσκόπια κατεσκεύασε.

II. 11. Δοκεῖ δὲ πρῶτος (sc. Ἀναξαγόρας), καθά φησι Φαβωρῖνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ, τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἀποφήνασθαι εἶναι περὶ ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης.

III. 24. Οὗτος (sc. Πλάτων) πρῶτος ἐν ἐρωτήσει λόγον παρήνεγκεν, ὥς φησι Φαβωρῖνος ἐν ὀγδόῃ παντοδαπῆς ἱστορίας.

III. 40. Καὶ ἐτελεύτα μὲν (sc. Πλάτων) ὃν εἴπομεν τρόπον, Φιλίππου βασιλεύοντος ἔτος τρισκαιδέκατον, καθὰ καὶ Φαβωρῖνός φησιν ἀπομνημονευμάτων τρίτῳ.

V. 5. Ὁ δ' οὖν Ἀριστοτέλης ἐλθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τρία πρὸς τοῖς δέκα τῆς σχολῆς ἀφηγησάμενος ἔτη ὑπεξῆλθεν εἰς Χαλκίδα, Εὐρυμέδοντος αὐτὸν τοῦ ἱεροφάντου δίκην ἀσεβείας γραψαμένου, ἢ Δημοφίλου, ὥς φησι Φαβωρῖνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ, ἐπειδήπερ τὸν ὕμνον ἐποίησεν εἰς τὸν προειρημένον Ἑρμείαν.

V. 41. Φαβωρῖνος δέ φησι γηράσαντα αὐτὸν (sc. Θεόφραστον) ἐν φορείῳ περιφέρεσθαι.

VI. 25. Καί ποτε (sc. Διογένης) Πλάτωνα ἐν δείπνῳ πολυτελεῖ κατανοήσας ἐλάας ἁψάμενον „τί, φησίν, ὁ σοφὸς εἰς Σικελίαν πλεύσας τῶν τραπεζῶν τούτων χάριν, νῦν παρακειμένων οὐκ ἀπολαύεις;" καὶ ὃς „ἀλλὰ νὴ τοὺς θεούς, φησί, Διόγενες, κἀκεῖ τὰ πολλὰ πρὸς ἐλάας καὶ τὰ τοιαῦτα ἐγινόμην." ὁ δὲ „τί οὖν ἔδει πλεῖν εἰς Συρακούσας; ἢ τότε ἡ Ἀττικὴ οὐκ ἔφερεν ἐλάας;" Φαβωρῖνος δέ φησιν ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ Ἀρίστιππον εἰπεῖν τοῦτο.

VIII. 12. Λέγεται δὲ καὶ πρῶτος (sc. Πυθαγόρας) κρέασιν ἀσκῆσαι ἀθλητάς, καὶ πρῶτόν γ' Εὐρυμένην, καθά φησι Φαβωρῖνος ἐν τρίτῳ τῶν ἀπομνημονευμάτων, τῶν πρότερον ἰσχάσι ξηραῖς καὶ τυροῖς ὑγροῖς, ἀλλὰ καὶ πυροῖς σωμασκούντων αὐτούς, καθάπερ ὁ αὐτὸς Φαβωρῖνος ἐν ὀγδόῃ παντοδαπῆς ἱστορίας φησίν.

VIII. 15. Μεταποντῖνοί γε μὴν τὴν μὲν οἰκίαν αὐτοῦ Δήμητρος ἱερὸν ἐκάλουν, τὸν στενωπὸν δὲ μουσεῖον, ὥς φησι Φαβωρῖνος ἐν παντοδαπαῖς ἱστορίαις.

VIII. 53. Ἐγὼ δ' εὗρον ἐν τοῖς ὑπομνήμασι Φαβωρίνου ὅτι καὶ βοῦν ἔθυσε τοῖς θεωροῖς ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐκ μέλιτος καὶ ἀλφίτων καὶ ἀδελφὸν ἔσχε Καλλικρατίδην.

VIII. 63. Αὐτοὺς δὲ τούτους τοὺς Καθαρμοὺς ἐν Ὀλυμπίᾳ διαῤῥαψῳδῆσαι λέγεται Κλεομένην τὸν ῥαψῳδόν, ὡς καὶ Φαβωρῖνος ἐν ἀπομνημονεύμασι.

VIII. 90. Ἔνδοξον οὖν αὐτὸν (sc. Εὔδοξον) ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον ἔφασαν οἱ ἱερεῖς ἔσεσθαι, καθά φησι Φαβωρῖνος ἐν ἀπομνημονεύμασιν.

Quibus fabellis quin illa narratiuncula, quam in Carneadis vita apud Diogenem invenimus, simillima sit, dubitari non potest. Accedit autem quod cum his locis Diogenes se Favorinum secutum esse ipse confiteatur, multas et alias fabellas, quas Diogenes auctorem non appellans nobis narrat, ad eundem Favorinum referendas esse constat,

ut Wilamowitzius quoque dicit: *Auch der autorlos überlieferte Prozess* (in Theophrasti vita V. 37) *und die mit einem Briefzitat geschmückte Bemerkung, dass bei ihm sich das Wort* σχολαστικῶς (V. 37) *zuerst gefunden habe, sieht sehr nach Favorin aus* (Philol. Unters. IV. 45).

Itaque cum illa verba Wilamowitzii respiciens tum huius fabellae (IV. 62) et illarum narratiuncularum similitudinem, quas Diogenes ex Favorini opere sumpsit, comparans recte concludi posse puto hanc fabellam (IV. 62) ad Favorinum referendam esse aut certe Favorini consuetudinem redolere. — Sed inter huius fabellae singulas partes alia est interiecta narratio de Carneadis dicendi vi. Quo loco Diogenem quamquam nullum nominat auctorem, tamen Plutarchum aut eundem auctorem, quo Plutarchus usus sit, secutum esse horum locorum comparatione intellegemus:

Plut. de garrul. 21, 25. (513. C.)

Καρνεάδην μὲν γὰρ οὔπω μεγάλην ἔχοντα δόξαν, ἐν τῷ γυμνασίῳ διαλεγόμενον πέμψας ὁ γυμνασίαρχος ἐκέλευσεν ὑφεῖναι τὸ μέγεθος τῆς φωνῆς (ἦν γὰρ μεγαλοφωνότατος). εἰπόντος δ' ἐκείνου „δός μοι μέτρον φωνῆς" οὐ φαύλως ὑπέτυχε „δίδωμι τὸν προσδιαλεγόμενον."

Diog. Laert. IV. 63.

Ἦν δὲ καὶ μεγαλοφωνότατος, ὥστε τὸν γυμνασίαρχον προσπέμψαι αὐτῷ μὴ οὕτω βοᾶν· τὸν δὲ εἰπεῖν „καὶ δὸς μέτρον φωνῆς." ἔνθεν εὐστόχως ἑλόντα ἀμείψασθαι· φάναι γὰρ „μέτρον ἔχεις τοὺς ἀκούοντας."

In altera huius vitae parte (IV 63 οὐτός ποτε — 64 μάλ' ὤκα) Diogenes Favorino auctore Carneadem Mentorem discipulum e schola exclusisse narrat. Hanc fabellam etiam apud Eusebium (praep. ev. XIV. 8, 7) iterum inveniri breviter commemoro.

In tertia deinceps parte (IV 64 Δειλότερον — 66 ἐς ᾅδου) primum Carneadis mortis metus castigatur quae narratio apud Stobaeum (Floril. IV. 101, 19) invenitur, deinde Diogenes postquam Carneade mortuo lunam defecisse narravit, quod etiam Suidas tradidit, Apollodori auctoritatem secutus quo anno Carneades mortuus sit edocet. Postremo illis epistolis, quas Carneades ad Ariarathem Cappadociae regem misit, breviter commemoratis epigramma sine ulla dubitatione a Diogene ipso in Carneadem fictum sequitur. Cum illa de Carneadis mortis metu et lunae defectione narratio ad Hermippum, quem, quoniam multas et alias fabellas huic narratiunculae simillimas in ceteris vitis Laertianis narrat, etiam huius narrationis auctorem fuisse recte forsitan aliquis putet, referri non possit, quod Hermippi librum iam paulo post annum 204 editum esse Wilamowitzius demonstrat (Phil. Unters. IV. 47, adn.), huius fabellae auctor idem Favorinus videtur esse, quem Diogenes brevi ante commemoravit cuiusque auctoritatem etiam hoc loco se sequi iterum commemorare opus esse non censet.

Atque ut haec narratio, etiam quartae partis (IV 66 λέγεται usque ad finem) initium, quo de Carneadis caecitate agitur, recte Hermippo attribueretur, quoniam, quod modo diximus, talium fabellarum auctor esse solebat, nisi eam ob causam, quam supra dixi, hoc loco fieri non posset. Itaque quia Diogenes cum „λέγεται" dicit ab alio quodam auctore hanc narratiunculam se sumpsisse ipse confitetur, alius Diogenis fons quaerendus est; neque a vero nimis aberrare videmur hanc quoque narrationem illi Favorino, cui non sine veritatis specie iam multas de Carneadis vita fabellas attribuimus, adscribentes.

Ita Diogenem in Carneadis vita iis locis, qui Alexandro et Plutarcho aut Plutarchi et Diogenis communi fonti adscribendi sunt, exceptis maximam partem Favorinum secutum esse ipsumque pauca adiecisse intellegimus.[1])

Testimonia.

1. De Carneadis patre atque patria.

1. Diog. Laert. IV. 62. Καρνεάδης Ἐπικώμου ἢ Φιλοκώμου, ὡς Ἀλέξανδρος ἐν διαδοχαῖς, Κυρηναῖος.

2. Suidas s. v. Καρν. Καρνεάδης, Λίβυς ἀπὸ Κυρήνης υἱὸς Φιλοκώμου, φιλόσοφος, ἀφ' οὗπερ ἡ νέα Ἀκαδημία ἤρξατο.

3. Strabo XVII. p. 838 Cas. Ἀλλὰ μὲν καὶ Καρνεάδης ... ἐκεῖθεν (sc. ἐκ Κυρήνης) ἐστίν.

4. Stephanus Byz. s. v. Καρχηδών. ... Κλειτόμαχος ... διάδοχος Καρνεάδου τῆς Κυρηναίου σχολῆς ...

5. Cic. Tusc. IV. 5. Quibus adulescentibus Stoicum Diogenem et Academicum Carneadem video ad senatum ab Atheniensibus missos esse legatos, qui cum rei publicae nullam umquam partem attigissent essetque eorum alter Cyrenaeus, alter Babylonius ...

6. Hermiae Irris. Gentil. Phil. 15 (Diels Doxogr. p. 654. 32). Τούτων τοίνυν τοσούτων ὄντων ἄλλο μοι πλῆθος ἀπὸ Λιβύης ἐπιῤῥεῖ, Καρνεάδης καὶ Κλειτόμαχος.

2. Quo anno et quo die Carneades natus sit.

7. Diog. Laert. IV. 65. ... φησὶ δὲ Ἀπολλόδωρος ἐν χρονικοῖς ἀπελθεῖν αὐτὸν (sc. Καρν.) ἐξ ἀνθρώπων ἔτει τετάρτῳ τῆς δευτέρας καὶ ἑξηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος (= 129 a. Chr. n.) βιώσαντα ἔτη πέντε πρὸς τοῖς ὀγδοήκοντα.

[1]) Dissertatione iam ad finem perducta ecce mihi adfertur Friderici Leonis libellus: *„Die griechisch-römische Biographie nach ihrer litterarischen Form. Leipzig 1901"*, ubi de Diogene Laertio (pag 34 sq.) fusius egit. Quod autem attinet ad has Carneadis et Clitomachi vitas, Leo eas non accurate perscrutatus est (pag. 65); sed de omnibus Academicorum vitis universis earumque scriptore (pag. 67 sq.) agens minime quicquam protulit, unde quod de Carneadis vita supra enucleavimus refutetur.

8. Plut. quaest. conv. VIII. 1, 2 (717. D.). Ὁ δὲ Φλῶρος οὐδὲ Καρνεάδην ἀπαξιοῦν ἔφη μνήμης ἐν τοῖς Πλάτωνος γενεθλίοις, ἄνδρα τῆς Ἀκαδημείας εὐκλεέστατον ὀργιαστήν. Ἀπόλλωνος γὰρ ἀμφοτέρους ἑορτῇ γενέσθαι, τὸν μὲν Θαργηλίοις Ἀθήνησι, τὸν δὲ Κάρνεια Κυρηναίων ἀγόντων. ἑβδόμῃ δ' ἀμφοτέρας ἑορτάζουσι.

3. Quo tempore et quam diu Carneades Athenis versatus sit.

9. Cic. de orat. III. 68. Cuius (sc Carneadis) ego etsi multos auditores cognovi Athenis, tamen auctores certissimos laudare possum ... et Q. Metellum L. F. familiarem meum clarissimum virum, qui illum a se adulescente Athenis iam affectum senectute multos dies auditum esse dicebat.

10. Cic. Tusc. V. 107. In qua (sc. in perpetua peregrinatione) aetates suas philosophi nobilissimi consumpserunt, Xenocrates ... Carneades ..., qui semel egressi nunquam domum reverterunt.

11. Gellius N. Att. XVII. 21,1. Ut conspectum quendam aetatum antiquissimarum, item virorum inlustrium, qui in his aetatibus nati fuissent, haberemus, ne in sermonibus forte inconspectum aliquid super aetate atque vita clariorum hominum temere diceremus, sicuti sophista ille ἀπαίδευτος, qui publice nuper disserens Carneaden philosophum a rege Alexandro, Philippi filio, pecunia donatum ... dixit, ut ab istius modi, inquam, temporum aetatumque erroribus caveremus ...

4. De Carneadis magistris.

12. Cic. Acad. II. 16. Audivit (sc. Carneades) enim Hegesinum qui Euandrum audierat, Lacydi discipulum.

13. Cic. Acad. II. 98. Cum aliquid huiusmodi inciderat, sic ludere Carneades solebat: „Si recte conclusi, teneo; sin vitiose, minam Diogenes mihi reddet." Ab eo enim Stoico dialecticam didicerat; haec autem merces erat dialecticorum.

5. Quae scripta Carneades legerit.

14. Diog. Laert. IV. 62. Οὗτος (sc. Καρν.) τὰ τῶν Στωϊκῶν βιβλία ἀναγνοὺς ἐπιμελῶς καὶ μάλιστα τὰ Χρυσίππου ...

6. Cui Carneades successerit.

15. Diog. Laert. IV. 60. Παρὰ δ' Εὐάνδρου διεδέξατο Ἡγησίνους Περγαμηνός, ἀφ' οὗ Καρνεάδης.

16. Cic. Acad. II. 16. Cuius (sc. Arcesilae) primo non admodum probata ratio, ... proxime a Lacyde solo retenta est, post autem confecta a Carneade, qui est quartus ab Arcesila.

17. Cic. Acad. I. 46. Sed tamen haec (sc. Academia) nova nominetur, quae usque ad Carneadem perducta, qui quartus ab Arcesila fuit, in eadem [Arcesilae] ratione permansit.

18. Euseb. praep. ev. XIV. 4, 16. Μετὰ δὲ τὸν Ἀρκεσίλαον τοὺς ἀμφὶ Καρνεάδην ... τῆς τῶν προτέρων δόξης ἀποτραπέντας τρίτης Ἀκαδημίας αἰτίους γενέσθαι φασίν.

19. Euseb. praep. ev. XIV. 7, 14/15. Ἐκ πάντων δ' αὐτοῦ (sc. Λακύδου) τῶν γνωρίμων τὴν σχολὴν αὐτοῦ διεδέξατο Εὔανδρος καὶ οἱ μετὰ τοῦτον. Μεθ' οὓς Καρνεάδης ὑποδεξάμενος τὴν διατριβὴν τρίτην συνεστήσατο Ἀκαδημίαν.

20. Galen. Hist. phil. III. (Diels Doxogr. p. 600, 1.) Τούτου (sc. Ἡγησίνου) δὲ Καρνεάδης κατέστη διάδοχος, ⟨ὃς⟩ τῆς νέας Ἀκαδημίας τὰς ἀρχὰς συνεώρακεν.

21. Clemens. Alex. 221, 2. Κράντορος δὴ μετέχει Ἀρκεσίλαος. Ἀφ' οὗ, μέχρι Ἡγησιλάου ἤνθησεν ἡ Ἀκαδημία ἡ μέση· εἶτα Καρνεάδης διαδέχεται Ἡγησίλαον καὶ οἱ ἐφεξῆς.

7. Quibus locis Carneades aut laudetur aut reprehendatur aut recentioris Academiae conditor nominetur.

22. Strabo XVII. p. 838. Cas. Καρνεάδης (οὗτος δὲ τῶν ἐξ Ἀκαδημίας ἄριστος φιλοσόφων ὁμολογεῖται) ...

23. Cic. de orat. II. 155. Atque ego (sc. Catulus) hoc ex iis (sc. P. Africano, C. Laelio, L. Furio) saepe audivi, cum dicerent pergratum Atheniensis et sibi fecisse et multis principibus civitatis, quod ... tris illius aetatis nobilissimos philosophos misissent, Carneadem ...

24. Cic. Tusc. V. 107. ... in qua (sc. peregrinatione perpetua) aetates suas philosophi nobilissimi consumpserunt ... Carneades ...

25. Plut. de Alex. Magn. fort. a. virt. I. 4, 2. (328 A.) Καίτοι γ' οὐδὲ Πυθαγόρας ἔγραφεν οὐδὲν οὐδὲ Σωκράτης οὐδ' Ἀρκεσίλαος οὐδὲ Καρνεάδης, οἱ δοκιμώτατοι τῶν φιλοσόφων.

26. Plut. quaest. conv. VII. 2. (717 D.) Ὁ δὲ Φλῶρος οὐδὲ Καρνεάδην ἀπαξιοῦν ἔφη μνήμης ἐν τοῖς Πλάτωνος γενεθλίοις, ἄνδρα τῆς Ἀκαδημείας εὐκλεέστατον ὀργιαστήν.

27. Plut. de comm. not. I. (1059 B.) Ὧν (sc. Ἀρκεσιλάου καὶ Καρνεάδου) ὁ μὲν ὑπῆρξε τῆς εἰς τὴν συνήθειαν ὕβρεως καὶ παρανομίας, ὁ δ' ἤνθησε μάλιστα τῶν Ἀκαδημαϊκῶν.

28. Euseb. praep. ev. XIV. 8, 6; 9. Ἦν γοῦν (sc. Καρν.) λῃστὴς καὶ γόης σοφώτερος ... Ἦν δὲ κλέπτων μὲν ἀφανής, φαινόμενος δὲ λῃστής, αἰρῶν καὶ δόλῳ καὶ βίᾳ τοὺς καὶ πάνυ σφόδρα παρεσκευασμένους.

29. Euseb. praep. ev. XIV. 8, 14. Ὁ δὲ Καρνεάδης, οἷον ἀντεστραμμένα φιλοσοφῶν, τοῖς ψεύσμασιν ἐκαλλωπίζετο καὶ ὑπ' αὐτοῖς τὰ ἀληθῆ ἠφάνιζε ...

30. Ind. Acad. Hercul. (ed. Buech. Ind. lect. Gryph. 1869.) XXVI. 4. Μητρόδ[ω]ρος ... οὐκ ἀναλογούσας ἐδ[όκ]ει χάριτα[ς] ἔχειν, ὃς ἔφ[η Κ]αρνεά[δ]ου παρακηκο[έν]αι πάντας ...

31. Cic. de orat. III. 68. Hinc haec recentior Academia manavit, in qua extitit ... Carneades.

32. Cic. Acad. I. 46. ... haec nova (sc. Academia) nominetur, quae usque ad Carneadem perducta ...

33. Cic. de leg. I. 39. Academiam, hanc ab Arcesila et Carneade recentem, exoremus.

34. Plut. Lucull. XLII. 5. [520.] ... ἴδιον δὲ τῆς Ἀκαδημείας ἐξ ἀρχῆς ἔρωτα καὶ ζῆλον ἔσχεν (sc. Λούκουλλος), οὐ τῆς νέας λεγομένης, καίπερ ἀνθούσης τότε τοῖς Καρνεάδου λόγοις διὰ Φίλωνος.

35. Suidas s. v. Καρνεάδης. ... ἀφ' οὗπερ ἡ νέα Ἀκαδημία ἤρξατο.

36. Euseb. praep. ev. XIV. 7, 15. Μεθ' οὓς Καρνεάδης ... τρίτην συνεστήσατο Ἀκαδημίαν.

37. Sext. Pyrrh. I. 220. ... τρίτη δὲ καὶ νέα (sc. Ἀκαδημία) ἡ τῶν περὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον.

38. Censorin. de die nat. XVI. 3. ... Carneades, a quo tertia Academia est, quae dicitur nova.

39. Luc. Macrob. 20. Καρνεάδης ὁ τῆς νεωτέρας Ἀκαδημίας ἀρχηγὸς ...

40. Galen. Hist. phil. 3. (Diels Doxogr. p. 600, 1.) ... Καρνεάδης ... ⟨ὃς⟩ τῆς νέας Ἀκαδημίας τὰς ἀρχὰς συνεώρακεν.

41. Euseb. praep. ev. XIV. 4, 16. ... τοὺς ἀμφὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον ... τρίτης Ἀκαδημίας αἰτίους γενέσθαι φασίν.

8. De Carneadis discipulis et assectatoribus.

42. Diog. Laert. IV. 63. Οὗτός (sc. Καρν.) ποτε Μέντορος τοῦ Βιθυνοῦ μαθητοῦ ὄντος καὶ παρ' αὐτὸν ἐλθόντος εἰς τὴν διατριβήν.

43. Diog. Laert. IV. 66. Τούτου (sc. Καρν.) πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι γεγόνασι μαθηταί, ἐλλογιμώτατος δὲ Κλειτόμαχος.

44. Diog. Laert. IV. 67. Ἐλθὼν (sc. Κλειτόμαχος) δ' εἰς Ἀθήνας ἤδη τετταράκοντ' ἔτη γεγονὼς ἤκουσε Καρνεάδου.

45. Diog. Laert. X. 9. Οἵ τε γνώριμοι πάντες ταῖς δογματικαῖς αὐτοῦ (sc. Ἐπικούρου) σειρῆσι προσκατασχεθέντες πλὴν Μητροδώρου τοῦ Στρατονικέως πρὸς Καρνεάδην ἀποχωρήσαντος, τάχα βαρυνθέντος ταῖς ἀνυπερβλήτοις αὐτοῦ (i. e. τοῦ διδασκάλου probabiliter Apollodori τοῦ κηποτυράννου) χρηστότησιν cf. Usener: Epicurea. Ind. s. v. Μητροδώρου et Buecheler: Ind. Ac. Herc. p. 14).

46. Cic. Acad. I. 46. ... ut cognovi ex iis, qui illum (sc. Carneadem) audierant, maximeque ex Epicureo Zenone.

47. Cic. Acad. II. 16. ... et qui illum (sc. Carneadem) audierant, admodum floruerunt; e quibus industriae plurimum in Clito-

macho fuit (declarat multitudo librorum), ingenii non minus in Hagnone, in Charmada eloquentiae, in Melanthio Rhodio suavitatis. Bene autem nosse Carneadem Stratoniceus Metrodorus putabatur.

48. Cic. Acad. II. 98. ... a Clitomacho sumam, qui usque ad senectutem cum Carneade fuit.

49. Cic. de orat. I. 45. Erat etiam Metrodorus, qui cum illis (sc. Charmada, Clitomacho, Aeschine) una ipsum illum Carneadem diligentius audierat.

50. Plut. an seni resp. ger. sit. 13, 1. (791 A.). Ὁ μὲν οὖν Ἀκαδημαϊκὸς Αἰσχίνης, σοφιστῶν τινων λεγόντων, ὅτι προσποιεῖται γεγονέναι Καρνεάδου μὴ γεγονὼς μαθητής, „ἀλλὰ τότε γ'" εἶπεν „ἐγὼ Καρνεάδου διήκουον...

51. Plut. de Al. Magn. fort. aut. virt. I. 5. (328 D.) Θαυμάζομεν τὴν Καρνεάδου δύναμιν, εἰ Κλειτόμαχον ... ἑλληνίζειν ἐποίησε.

52. Plut. Lucullus. XLII. 3. (520.) Φιλοσοφίαν δὲ πᾶσαν μὲν ἠσπάζετο (sc. Λούκουλλος) ..., ἴδιον δὲ τῆς Ἀκαδημείας ἐξ ἀρχῆς ἔρωτα καὶ ζῆλον ἔσχεν, οὐ τῆς νέας λεγομένης, καίπερ ἀνθούσης τότε τοῖς Καρνεάδου λόγοις διὰ Φίλωνος.

53. Stephan. Byz. s. Καρχηδών. Ὁ πολίτης ... Κλειτόμαχος... φιλόσοφος Ἀκαδημαϊκός, διάδοχος Καρνεάδου τῆς Κυρηναίου σχολῆς, ὃς κῆ ἐτῶν ἐλθὼν Ἀθήναζε ἄμοιρος ἦν τῶν πρώτων στοιχείων καὶ ταῦτα μανθάνων ἠκροάσατο Καρνεάδου.

54. Sext. Emp. adv. Phys. 1, 182. Ἠρώτηνται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Καρνεάδου καὶ σωριτικῶς τινες, οὓς ὁ γνώριμος αὐτοῦ Κλειτόμαχος ... ἀνέγραφεν.

55. Herm. Irris. Gent. Phil. 15. (Diels Doxogr. p. 654, 32.) ... Καρνεάδης καὶ Κλειτόμαχος καὶ ὅσοι τούτων ὁμιληταί ...

56. Euseb. praep. ev. XIV. 8, 9. Διάδοχος δ' αὐτοῦ (sc. Καρνεάδου) τῆς διατριβῆς καθίσταται Κλειτόμαχος.

57. Ind. Acad. Hercul. XXIV. ab imo 2; XXV. ... μετὰ τὴν Καρν[εάδ]ου [τ]ελευ[τ]ὴν ... [οὗ]τος (sc. Κλειτόμαχος) ἐπεκα[λ]εῖτο [μὲν] Ἀσδ[ρ]ούβας· ἦλθε δ' εἰ[ς Ἀ]θήνα[ς] ... [μ]ετὰ δὲ τέ[τ]ταρα σχολάζειν ἤρξατο [Κ]αρνεάδ[ῃ] καὶ σ[υγ]γενόμ[ε]νος ἓν [κ]αὶ δέκ' αὐτῷ ...

58. Ind. Acad. Hercul. XXXI. ab imo 8. (cf. Gomperz: Sitzb. der Akad. Wien. 123. 1891. VI. 83.) ... τ[οῦ] Καρνεάδου δ' ὡς ἑπτὰ διακούσας ἔτη (sc. Μελάνθιος) εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπῆρ', ... (cf. postea pag. 44 t. 31).

59. Ind. Ac. Herc. XXXIII. [Φίλων] ἐσχολακὼς [ἐν] τῇ πατρίδι Καλλ[ι]κλεῖ τῷ Κα[ρ]νεάδου [γνω]ρίμῳ ...

60. Ind. Acad. Hercul. XXXVI. ... ἐλέγετο δὲ καὶ Ἀπολλών[ιος το]ῦ Καρνεάδο[υ β]ρα[χ]ύν τινα χρόνον με[τ]εσχ[η]κέναι, [Μη]τροδώρου δὲ [τ]οῦ Στρατ[ο]νικέω[ς μ]ε[τ'] ἄλλων ... [Μ]ητρόδωρο[ς] μα[θη]τὴ ...

9. De Carneadis legatione.

61. Cic. Tusc. IV. 5. Quibus adulescentibus Stoicum Diogenen et Academicum Carneadem video ab Atheniensibus missos esse legatos.

62. Cic. de rep. III. 9. Is (sc. Carn.) cum legatus ab Atheniensibus Romam missus esset ... (Lact. inst. div. V. 14.)

63. Cic. de orat. II. 155. Atque ego (sc. Catulus) hoc ex iis (sc. P. Africano, C. Laelio, L. Furio) saepe audivi, cum dicerent pergratum Atheniensis et sibi fecisse et multis principibus civitatis, quod, cum ad senatum legatos de suis rebus maximis mitterent, tris illius aetatis nobilissimos philosophos misissent, Carneadem et Critolaum et Diogenem.

64. Cic. de orat. III. 68. ... cuius (sc. Carneadis) ego (sc. Crassus) etsi multos auditores cognovi Athenis, tamen auctores certissimos laudare possum, et socerum meum Scaevolam, qui eum Romae audivit.

65. Cic. Acad. II. 137. Legi (sc. Cicero) apud Clitomachum, cum Carneades et Stoicus Diogenes ad senatum in Capitolio starent. ...

66. Cic. ad Att. XII. 23, 2. ... quibus consulibus Carneades et ea legatio Romam venerit ...

67. Quint. inst. XII. 1, 35. ... nec Carneades ille, qui Romae audiente censorio Catone non minoribus viribus contra iustitiam dicitur disseruisse quam pridie pro iustitia dixerat.

68. Gell. N. Att. VI. 14, 9. Erant (sc. legati Atheniensium) isti philosophi Carneades ex Academia ...

69. Gell. N. Att. XVII. 21, 48. ... isdemque temporibus Diogenes Stoicus et Carneades Academicus et Critolaus Peripateticus ab Atheniensibus ad senatum populi Romani negotii publici gratia legati sunt.

70. Plin. Hist. nat. VII. 30, 112. Cato censorius in illa nobili trium sapientiae procerum ab Athenis legatione audito Carneade quam primum legatos eos censuit dimittendos.

71. Aelian. var. hist. III. 17, 14. Τίς δὲ ἀντιφήσει καὶ Περικλέα τὸν Ξανθίππου φιλόσοφον γενέσθαι καὶ ... ἔτι κάτω τοῦ χρόνου Καρνεάδην καὶ Κριτόλαον εἴγε ἐς τὴν Ῥωμην ἀφίκοντο ἐκεῖνοι ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων πρεσβεύοντες, καὶ αὐτοῖς σωτηρίαν εὕραντο;

72. Plut. Cat. maior. XXII. 1. Ἤδη δὲ αὐτοῦ (sc. Κάτωνος) γέροντος γεγονότος πρέσβεις Ἀθήνηθεν ἦλθον εἰς Ῥώμην οἱ περὶ Καρνεάδην τὸν Ἀκαδημαϊκὸν καὶ Διογένην τὸν Στωϊκὸν φιλόσοφον.

10. De Carneadis industria atque studio.

73. Diog. Laert. IV. 62. Φιλόπονος δ' ἄνθρωπος (sc. Καρν.) γέγονεν εἰ καί τις ἄλλος ... ὅθεν καὶ ἐκόμα καὶ ἔτρεφεν ὄνυχας ἀσχολίᾳ τῇ περὶ τοὺς λόγους.

74. Diog. Laert. IV. 62. Οὗτος (sc. Καρν.) τὰ τῶν Στωϊκῶν βιβλία ἀναγνοὺς ἐπιμελῶς . . .

75. Diog. Laert. IV. 62. Τὰ δὲ δεῖπνα λοιπὸν παρητεῖτο διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας (sc. ἀσχολίαν.)

76. Valer. Max. III. 7, 5. Carneades laboriosus et diuturnus sapientiae miles . . . ita se mirifice doctrinae operibus addixerat, ut cum cibi capiendi causa recubuisset, cogitationibus inhaerens manum ad mensam porrigere oblivisceretur. Sed ei Melissa, quam uxoris loco habebat, temperato inter studia non interpellandi et inediae succurrendi officio, dexteram suam necessariis usibus aptabat. Ergo animo tantum modo vita fruebatur, corpore vero quasi alieno et supervacuo circumdatus erat.

11. De Carneadis voce.

77. Diog. Laert. IV. 63. Ἦν (sc. Καρν.) δὲ καὶ μεγαλοφωνότατος ὥστε τὸν γυμνασίαρχον προσπέμψαι αὐτῷ μὴ οὕτω βοᾶν.

78. Plut. de garr. 21, 25. (513. C.) Καρνεάδην μὲν γὰρ οὔπω μεγάλην ἔχοντα δόξαν, ἐν τῷ γυμνασίῳ διαλεγόμενον πέμψας ὁ γυμνασίαρχος ἐκέλευσεν ὑφεῖναι τὸ μέγεθος τῆς φωνῆς (ἦν γὰρ μεγαλοφωνότατος).

12. De Carneadis eloquentia atque ingenio.

79. Diog. Laert. IV. 62. Τοσοῦτον δ' ἴσχυσεν (sc. Καρν.) ἐν φιλοσοφίᾳ ὥστε καὶ τοὺς ῥήτορας ἀπολύσαντας ἐκ τῶν σχολῶν παρ' αὐτὸν ἰέναι καὶ αὐτοῦ ἀκούειν.

80. Diog. Laert. IV. 63. Δεινῶς τ' ἦν (sc. Καρν.) ἐπιπληκτικὸς καὶ ἐν ταῖς ζητήσεσι δύσμαχος.

81. Cic. de rep. III. 9. . . . ut Carneadi respondeatis, qui saepe optimas causas ingenii calumnia ludificari solet. (Nonius p. 263, 14.)

82. Cic. de rep. III. 9. Carneades, Academicae sectae philosophus, cuius in disserendo quae vis fuerit, quae eloquentia, quod acumen qui nescit, ipsum ex praedicatione Ciceronis intelleget aut Lucilii, apud quem disserens Neptunus de re difficillima ostendit non posse id explicari, „nec si Carneadem ipsum Orcus remittat“ . . . (Lact. inst. div. V. 14, 3.)

83. Cic. de rep. III. 11. Nec immerito extitit Carneades, homo summo ingenio et acumine . . . (Lact. ep. 55, 5.)

84. Cic. Acad. I. 46. Carneades autem nullius philosophiae partis ignarus et . . . incredibili quadam fuit facultate et copia (dicendi).

85. Cic. Acad. II. 16. Cuius (sc. Arcesilae) primo non admodum probata ratio quamquam floruit cum acumine ingenii, tum admirabili quodam lepore dicendi . . . confecta a Carneade.

86. Cic. Acad. II. 60. Quis enim ista tam aperte perspicueque et perversa et falsa secutus esset, nisi tanta in Arcesila, multo etiam maior in Carneade et copia rerum et dicendi vis fuisset?

87. Cic. Acad. II. 108. . . . credoque Clitomacho ita scribenti Herculi quendam laborem exanclatum a Carneade, quod ut feram et immanem beluam, sic ex animis nostris assensionem . . . extraxisset.

88. Cic. de fin. III. 41. . . . Carneades tuus quadam exercitatione in dialecticis summaque eloquentia rem in summum discrimen adduxit . . .

89. Cic. de fin. V. 2, 4. Hoc autem tempore, etsi multa in omni parte Athenarum sunt in ipsis locis indicia summorum virorum tamen ego illa moveor exhedra; modo enim fuit Carneadis; quem videre videor (est enim nota imago), a sedeque ipsa tanta ingenii magnitudine orbata desiderari illam vocem puto.

90. Cic. de fin. V. 20. Expositis iam igitur sex de summo bono sententiis trium proximarum hi principes: voluptatis Aristippus, non dolendi Hieronymus, fruendi rebus iis, quas primas secundum naturam esse diximus, Carneades non ille quidem auctor, sed defensor disserendi causa fuit.

91. Cic. de orat. I. 45. Erat etiam Metrodorus, qui . . . ipsum illum Carneadem diligentius audierat, hominem omnium, ut ferebant, acerrimum et copiosissimum.

92. Cic. de orat. I. 49. . . . si item Aristoteles, si Theophrastus, si Carneades in rebus iis, de quibus disputaverunt, eloquentes et in dicendo suaves atque ornati fuerunt . . .

93. Cic. de orat. II. 161. Carneadi vero vis incredibilis illa dicendi et varietas perquam esset optanda nobis.

94. Cic. de orat. III. 68. Hinc haec recentior Academia manavit, in qua extitit divina quadam celeritate ingenii dicendique copia Carneades.

95. Cic. de orat. III. 71. . . . si illam praeclaram et eximiam speciem oratoris perfecti et pulchritudinem adamastis, aut vobis haec Carneadia aut illa Aristotelia vis comprehendenda est.

96. Cic. de orat. III. 80. Sin aliquis extiterit aliquando, qui Aristotelio modo de omnibus rebus in utramque partem possit dicere . . . aut hoc Arcesilae modo et Carneadi contra omne quod propositum sit disserat quique ad eam rationem adiungat hunc [rhetoricum] usum [moremque] exercitationemque dicendi, is sit verus, is perfectus, is solus orator.

97. Cic. Tusc. V. 11. Quem morem (sc. Socratis) cum Carneades acutissime copiosissimeque tenuisset . . .

98. Cic. Tusc. V. 120. Quorum controversiam (sc. Peripateticorum et Stoicorum) solebat tamquam honorarius arbiter iudicare Carneades.

99. Plut. an seni resp. ger. sit. 13. (791 A.) Ὁ μὲν οὖν Ἀκαδημαϊκὸς Αἰσχίνης . . . „ἀλλὰ τότε γ'" εἶπεν „ἐγὼ Καρνεάδου διήκουον, ὅτε τὴν ῥαχίαν καὶ τὸν ψόφον ἀφεικὼς ὁ λόγος αὐτοῦ διὰ τὸ γῆρας εἰς τὸ χρήσιμον συνῆκτο καὶ κοινωνικόν.

100. Plut. de Al. Magn. fort. a. virt. 5. (328 D.) Θαυμάζομεν τὴν Καρνεάδου δύναμιν, εἰ Κλειτόμαχον . . . ἑλληνίζειν ἐποίησε.

101. Plut. de comm. not. 1. (1059 B.) Χρύσιππος οὖν ἐν μέσῳ γενόμενος ταῖς πρὸς Ἀρκεσίλαον ἀντιγραφαῖς καὶ τὴν Καρνεάδου δεινότητα ἐνέφραζε . . .

102. Plut. Cato maior XXII. 7. Μάλιστα δ' ἡ Καρνεάδου χάρις, ἧς δύναμίς τε πλείστη καὶ δόξα τῆς δυνάμεως οὐκ ἀποδέουσα, μεγάλων ἐπιλαβομένη καὶ φιλανθρώπων ἀκροατηρίων ὡς πνεῦμα τὴν πόλιν ἠχῆς ἐνέπλησε.

103. Euseb. praep. ev. XIV. 8, 2. Ἦγε (sc. Καρν.) δ' οὖν καὶ οὗτος καὶ ἀπέφερεν ἀντιλογίας τε καὶ στροφὰς λεπτολόγους συνέφερε τῇ μάχῃ ποικίλλων, ἐξαρνητικός τε καὶ καταφατικός τε ἦν κἀμφοτέρωθεν ἀντιλογικός. Εἴτε που ἔδει τι καὶ θαῦμα ἐχόντων λόγων, ἐξηγείρετο λάβρος, οἷον ποταμὸς ῥοώδης, πάντα καταπιμπλὰς τὰ τῇδε καὶ τἀκεῖθι, καὶ εἰσέπιπτε καὶ συνέσυρε τοὺς ἀκούοντας διὰ θορύβου. Τοιγαροῦν ἀπάγων τοὺς ἄλλους αὐτὸς ἔμενεν ἀνεξαπάτητος . . .

104. Euseb. praep. ev. XIV. 8, 10. Πᾶσα γοῦν Καρνεάδου διάνοια ἐνίκα, καὶ οὐδεμία ἡτισοῦν ἄλλως. ἐπεὶ καὶ οἷς προσεπολέμει, ἦσαν εἰπεῖν ἀδυνατώτεροι. Ἀντίπατρος γοῦν ὁ κατ' αὐτὸν γενόμενος ἔμελλε μὲν ἀγωνιᾶν τι γράφειν. πρὸς δ' οὖν τοὺς ἀπὸ Καρνεάδου καθ' ἡμέραν ἀποφερομένους λόγους ουποτε ἐδημοσίευσεν, οὐκ ἐν ταῖς διατριβαῖς, οὐκ ἐν τοῖς περιπάτοις, οὐδὲ εἶπεν, οὐδὲ ἐφθέγξατο, οὐδ' ἤκουσέ τις αὐτοῦ, φασίν, οὐδὲ γρῦ· ἀντιγραφὰς δὲ ἐπανετείνετο, καὶ γωνίαν λαβών, βιβλία κατέλιπε γράψας τοῖς ὕστερον, οὔτε νῦν δυνάμενα καὶ τότε ἀδυνατώτερα πρὸς οὕτως ἄνδρα ὑπέρμεγαν φανέντα καὶ καταδόξαντα εἶναι τοῖς τότε ἀνθρώποις τὸν Καρνεάδην.

105. Flavius Philostr. 486 δ. pag. 205, 3. (βίοι σοφ.) Καὶ Καρνεάδης δὲ ὁ Ἀθηναῖος ἐν σοφισταῖς ἐγράφετο, φιλοσόφως μὲν γὰρ κατεσκεύαστο τὴν γνώμην, τὴν δὲ ἰσχὺν τῶν λόγων ἐς τὴν ἄγαν ἤλαυνε δεινότητα.

106. Gellius N. Att. VI. 14. 10. Tum admirationi fuisse aiunt Rutilius et Polybius philosophorum trium (sc. Carneadis, Diogenis, Critolai) sui cuiusque generis facundiam. „Violenta" inquiunt, „et rapida Carneades dicebat". . .

107. Quint. instit. XII. 1, 35. . . . nec Carneades ille, qui Romae audiente censorio Catone non minoribus viribus contra iustitiam dicitur disseruisse quam pridie pro iustitia dixerat.

13. De Carneadis vi studioque disputandi.

108. Diog. Laert. IV. 62. Οὗτος (sc. Καρν.) τὰ τῶν Στωϊκῶν βιβλία ἀναγνοὺς ἐπιμελῶς καὶ μάλιστα τὰ Χρυσίππου, ἐπιεικῶς αὐτοῖς ἀντέλεγε καὶ εὐημέρει τοσοῦτον . . .

109. Diog. Laert. X. 26. . . . ἐζήλου δ' αὐτὸν (sc. Ἐπίκουρον) Χρύσιππος ἐν πολυγραφίᾳ, καθά φησι καὶ Καρνεάδης παράσιτον αὐτὸν τῶν βιβλίων ἀποκαλῶν.

110. Cic. de rep. III. 9. Sed idem (sc. Carn.) disputationem suam postridie contraria disputatione subvertit et iustitiam, quam pridie laudaverat, sustulit non quidem philosophi gravitate, cuius firma et stabilis debet esse sententia, sed quasi oratorio exercitii genere in utramque partem disserendi; quod ille facere solebat, ut alios quidlibet adserentes posset refutare. Eam disputationem, qua iustitia evertitur, apud Ciceronem L. Furius recordatur, credo, quoniam de republica disserebat, ut defensionem laudationemque eius induceret, sine qua putabat regi non posse rempublicam. Carneades autem, ut Aristotelem refelleret ac Platonem, iustitiae patronos, prima illa disputatione collegit ea omnia, quae pro iustitia dicebantur, ut posset illa, sicut fecit, evertere. (Lact. inst. div. V. 14, 3.)

111. Cic. de rep. III. 11. Nec immerito extitit Carneades, . . . qui refelleret istorum orationem et iustitiam, quae fundamentum stabile non habebat, everteret, non quia vituperandam esse iustitiam sentiebat, sed ut illos defensores eius ostenderet nihil certi, nihil firmi de iustitia disputare. (Lact. ep. 55, 5.)

112. Cic. de rep. III. 21. Carneades quoniam erant infirma, quae a philosophis adserebantur, sumpsit audaciam refellendi, quia refelli posse intellexit. (Lact. inst. div. V. 16, 2.)

113. Cic. Acad. II. 87. . . . de quo (sc. Chrysippo) queri solent Stoici . . . ipsum sibi respondentem inferiorem fuisse, itaque ab eo armatum esse Carneadem.

114. Cic. Acad. II. 131. Introducebat etiam Carneades, non quo probaret, sed ut opponeret Stoicis, summum bonum esse . . .

115. Cic. de nat. deor. I. 4. Contra quos (sc. eos philosophos, qui deorum mente atque ratione omnem mundum administrari et regi censent) Carneades ita multa disseruit, ut excitaret homines non socordes ad veri investigandi cupiditatem.

116. Cic. de nat. deor. I. 11. . . . ut haec in philosophia ratio contra omnia disserendi nullamque rem aperte iudicandi . . . confirmata a Carneade.

117. Cic. de nat. deor. II. 162. Illud vero, quod uterque vestrum arripiet fortasse ad reprehendendum, Cotta, quia Carneades lubenter in Stoicos invehebatur, Velleius, quia nihil . . .

118. Cic. de nat. deor. III. 44. Haec Carneades aiebat, non ut deos tolleret (quid enim philosopho minus conveniens?), sed ut Stoicos nihil de dis explicare convinceret; itaque insequebatur.

119. Cic. de div. I. 7. Etenim nobismet ipsis quaerentibus, quid sit de divinatione iudicandum, quod a Carneade multa acute et copiose contra Stoicos disputata sint . . .

120. Cic. de div. I. 62. Namque Carneades concertationis studio modo hoc, modo illud ait.

121. Cic. de div. II. 150. Quorum (sc. aliorum philosophorum) licentiae nisi Carneades restitisset, haud scio an soli iam philosophi iudicarentur.

122. Cic. Tusc. III. 59. Quocirca Carneades . . . reprendere Chrysippum solebat laudantem Euripideum carmen illud . . .

123. Cic. Tusc. V. 83. . . . sed is (sc. Carn.) ut contra Stoicos, quos studiosissime semper refellebat, et contra quorum disciplinam ingenium eius exarserat . . .

124. Cic. Tusc. V. 84. Sunt autem haec de finibus, ut opinor, retentae defensaeque sententiae . . . nihil bonum nisi naturae primis bonis aut omnibus aut maximis frui, ut Carneades contra Stoicos disserebat.

125. Cic. de fin. II. 42. Quae possunt eadem contra Carneadeum illud summum bonum dici, quod is non tam, ut probaret, protulit, quam ut Stoicis, quibuscum bellum gerebat, opponeret.

126. Cic. de fin. III. 57. Qui (sc. philosophi Stoici) autem post eos (sc. Chrysippum et Diogenem) fuerunt, cum Carneadem sustinere non possent . . .

127. Cic. de leg. I. 39. Perturbatricem autem harum omnium rerum Academiam hanc ab Arcesila et Carneade recentem exoremus, ut sileat; nam si invaserit in haec, quae satis scite nobis instructa et composita videntur, nimias edet ruinas; quam quidem ego placare cupio, commovere non audeo.

128. Cic. de orat. III. 80. Sin aliquis extiterit aliquando, qui . . . aut hoc Arcesilae modo et Carneadi contra omne, quod propositum sit, disserat . . .

129. Plut. de Stoic. rep. 10 (1036 B.). . . . καὶ τὸν Καρνεάδην οὐδὲν οἰόμενοι λέγειν ἴδιον, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐπεχείρησε Χρύσιππος εἰς τοὐναντίον ὁρμώμενον ἐπιτίθεσθαι τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ πολλάκις παραφθέγγεσθαι „δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος“ ὡς μεγάλας ἀφορμὰς καθ' ἑαυτοῦ διδόντα τοῖς κινεῖν τὰ δόγματα καὶ διαβάλλειν βουλομένοις.

130. Sext. Emp. adv. math. VII. 159. Ὁ δὲ Καρνεάδης οὐ μόνον τοῖς Στωϊκοῖς ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἀντιδιετάσσετο περὶ τοῦ κριτηρίου . . .

131. Stob. Floril. IV. 101, 19. Καρνεάδης Ἀντιπάτρου αὐτὸν ἐξαγαγόντος γέρων ὢν δύο κύλικας ἐκέρασε, τὴν μὲν χωνείου, τὴν δὲ οἰνομέλιτος, καὶ τὴν τοῦ χωνείου τοῖς λοιποῖς Στωϊκοῖς εἰπὼν προπίνειν τὴν τοῦ οἰνομέλιτος ἐξέπιε . . .

132. Gell. N. Att. XVII. 15, 1. Carneades Academicus, scripturus adversum Stoici Zenonis libros, superiora corporis elleboro candido purgavit, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia usque animi redundaret et instantiam vigoremque mentis labefaceret: tanta cura tantoque apparatu sui vir ingenio praestanti ad refellenda, quae scripserat Zeno, aggressus.

133. Valer. Maxim. VIII. 7, 5. . . . idem (sc. Carn.) cum Chrysippo disputaturus helleboro se ante purgabat ad expromendum ingenium suum attentius et illius refellendum acrius.

134. Martian. Capell. de arte dialect. IV. 327.
Chrysippus cumulet proprium et consumet acervum
Carneadesque parem vim gerat helleboro,
nullus apex tot prole virum par accidit umquam
nec tibi tum felix sortis honos cecidit.

135. Ind. Ac. Herc. XXVIII. ab imo 4. [πρὸς] Κα[ρ]νε[άδη]ν δ' ὁ κατὰ τὸν αὐτ[ὸ]ν — — — — Β[όη]θος . . . [διηγ]ωνίσ[α]το τἄλλ[α μὲν] . . .

136. Euseb. praep. ev. XIV. 8, 10. . . . ἐπεὶ καὶ οἷς προσεπολέμει (sc. Καρν.) ἦσαν εἰπεῖν ἀδυνατώτεροι (sc. Antipater Tarsensis; cf. test 126).

14. De Carneadis paelice.

137. Diog. Laert. IV. 63. Οὗτός (sc. Καρν.) ποτε Μέντορος τοῦ Βιθυνοῦ μαθητοῦ ὄντος καὶ παρ' αὐτὸν ἐλθόντος εἰς τὴν διατριβήν, ὡς ἐπείρα αὐτοῦ τὴν παλλακὴν ὁ Μέντωρ . . .

138. Euseb. praep. ev. XIV. 8, 13. Καρνεάδου δὲ γίνεται γνώριμος Μέντωρ μὲν ὁ πρῶτος, οὐ μὴν διάδοχος· ἀλλ' ἔτι ζῶν Καρνεάδης ἐπὶ παλλακῇ μοιχὸν εὑρὼν οὐχ ὑπὸ πιθανῆς φαντασίας οὐδ' ὡς μὴ κατειληφώς, ὡς δὲ μάλιστα πιστεύων τῇ ὄψει καὶ καταλαβὼν παρῃτήσατο τῆς διατριβῆς.

139. Valer. Max. VIII. 7, 5. . . . sed ei [sc. Carneadi] Melissa, quam uxoris loco habebat, . . . dexteram suam necessariis usibus aptabat.

15. De Carneadis caecitate.

140. Diog. Laert. IV. 66. Λέγεται καὶ τὰς ὄψεις νυκτὸς ὑποχυθῆναι καὶ ἀγνοεῖν· κελεῦσαί τε τὸν παῖδα λύχνον ἅψαι· εἰσκομίσαντος δὲ καὶ εἰπόντος „κεκόμικα“, „οὐκοῦν, εἰπεῖν, σὺ ἀναγίνωσκε.“

16. De Carneadis aetate.

141. Diog. Laert. IV. 65. ... φησὶ δὲ Ἀπολλόδωρος ἐν χρονικοῖς ἀπελθεῖν αὐτὸν (sc. Καρν.) ἐξ ἀνθρώπων βιώσαντα ἔτη πέντε πρὸς τοῖς ὀγδοήκοντα.

142. Cic. Acad. II. 16. Sed ipse Carneades diu tenuit; nam nonaginta vixit annos.

143. Censorin. de die nat. XV. 3. Non pauci etiam per animi spiritum molestiis corporis superatis limitem istum (sc. 81 annos) transgressi sunt, ut Carneades, a quo tertia Academia est, quae dicitur nova, qui ad annum nonagesimum * *, vel Cleanthes, qui uno minus centum explevit.

144. Valer. Max. VIII. 7, 5. Carneades, laboriosus et diuturnus sapientiae miles, siquidem nonaginta expletis annis idem illi vivendi ac philosophandi finis fuit . . .

145. Lucian. Macrob. 20. Καρνεάδης δὲ . . . ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα (sc. ἐβίωσεν).

17. De Carneadis mortis metu atque morte.

146. Diog. Laert. IV. 64. Δειλότερον δέ πως δοκεῖ περὶ τὴν τελευτὴν ἀνεστράφθαι, ὅτε συνεχὲς ἔλεγεν „ἡ συστήσασα φύσις καὶ διαλύσει.“ μαθών τε Ἀντίπατρον φάρμακον πιόντα ἀποθανεῖν, παρωρμήθη πρὸς τὸ εὐθαρσὲς τῆς ἀπαλλαγῆς καί φησι „δότε οὖν κἀμοί.“ τῶν δὲ εἰπόντων „τί“; „οἰνόμελι“ εἶπεν. τελευτῶντος δ' αὐτοῦ φασιν ἔκλειψιν γενέσθαι σελήνης, συμπάθειαν, ὡς ἂν εἴποι τις αἰνιττομένου τοῦ μεθ' ἥλιον καλλίστου τῶν ἄστρων. φησὶ δὲ Ἀπολλόδωρος ἐν χρονικοῖς ἀπελθεῖν αὐτὸν ἐξ ἀνθρώπων ἔτει τετάρτῳ τῆς δευτέρας καὶ ἑξηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος . . .

147. Suidas s. Καρνεάδης. Φασὶ δὲ τελευτήσαντος αὐτοῦ τὴν σελήνην ἐκλιπεῖν καὶ τὸν ἥλιον ἀμυδρὸν γενέσθαι.

148. Stob. Floril IV. 101, 19. Καρνεάδης Ἀντιπάτρου αὐτὸν ἐξαγαγόντος γέρων ὢν δύο κύλικας ἐκέρασε, τὴν μὲν κωνείου, τὴν δὲ οἰνομέλιτος, ... τὴν τοῦ οἰνομέλιτος ἐξέπιε, διαπαίζων τὴν σπουδὴν τῶν ἑκουσίως ἐκλειπόντων τὸν βίον.

18. De Carneadis scriptis.

149. Diog. Laert. IV. 65. . . . αὐτὸς (sc. Καρν.) δὲ κατέλιπεν οὐδέν.

150. Plut. de Alex. Magn. fort. a. virt. 4. (328 A.) Καίτοι γ' οὐδὲ Πυθαγόρας ἔγραψεν οὐδὲν οὐδὲ Σωκράτης οὐδ' Ἀρκεσίλαος οὐδὲ Καρνεάδης, οἱ δοκιμώτατοι τῶν φιλοσόφων. καὶ οὐκ ἠσχολοῦντο περὶ πολέμους ἐκεῖνοι τηλικούτους, οὐδὲ βασιλεῖς βαρβάρους ἡμεροῦντες οὐδὲ πόλεις Ἑλληνίδας ἐγκτίζοντες ἀγρίοις ἔθνεσιν οὐδ' ἄθεσμα καὶ ἀνήκοα φῦλα νόμους διδάσκοντες καὶ εἰρήνην ἐπήνεσαν, ἀλλὰ σχολάζοντες τὸ γράφειν παρέσαν τοῖς σοφισταῖς.

151. Hieronym. epist. 60. Platonis Diogenis Clitomachi Carneadis Posidonii ad sedandos luctus opuscula percurrimus, qui diversis aetatibus diversorum luctum vel libris vel epistolis minuere sunt conati.

19. De Carneadis dictis atque epistolis.

152. Diog. Laert. IV. 62. Οὗτος (sc. Καρν.) τὰ τῶν Στωϊκῶν βιβλία ἀναγνοὺς ἐπιμελῶς καὶ μάλιστα τὰ Χρυσίππου, ἐπιεικῶς αὐτοῖς ἀντέλεγε καὶ εὐημέρει τοσοῦτον, ὥστε ἐκεῖνο ἐπιλέγειν· „Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν ἐγώ.“

153. Diog. Laert. IV. 63. Ἦν (sc. Καρν.) δὲ καὶ μεγαλοφωνότατος, ὥστε τὸν γυμνασίαρχον προσπέμψαι αὐτῷ μὴ οὕτω βοᾶν. τὸν δὲ εἰπεῖν· „καὶ δὸς μέτρον φωνῆς.“ (cf. 163.)

154. Diog. Laert. IV. 63/64. Οὗτός (sc. Καρν.) ποτε Μέντορος τοῦ Βιθυνοῦ μαθητοῦ ὄντος καὶ παρ' αὐτὸν ἐλθόντος εἰς τὴν διατριβήν, ὡς ἐπείρα αὐτοῦ τὴν παλλακὴν ὁ Μέντωρ . . . μεταξὺ λέγων παρῴδησεν εἰς αὐτόν·

„Πωλεῖταί τις δεῦρο γέρων ἅλιος νημερτής (= Od. δ 384),
Μέντορι εἰδόμενος ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν (= Od. β 268).
τοῦτον σχολῆς τῆσδ' ἐκκεκηρῦχθαι λέγω.“

155. Diog. Laert. IV. 64. Δειλότερον δέ πως δοκεῖ (sc. Καρν.) περὶ τὴν τελευτὴν ἀνεστράφθαι, ὅτε συνεχὲς ἔλεγεν, „ἡ συστήσασα φύσις καὶ διαλύσει“ (cf. epigr. D. L. IV. 65/66).

156. Diog. Laert. IV. 64. μαθών (sc. Καρν.) τε Ἀντίπατρον φάρμακον πιόντα ἀποθανεῖν, παρωρμήθη πρὸς τὸ εὐθαρσὲς τῆς ἀπαλλαγῆς καί φησι: „δότε οὖν κἀμοί“ τῶν δὲ εἰπόντων „τί“; „οἰνόμελι“ εἶπεν (cf. epigr. D. L. IV. 65/66).

157. Diog. Laert. IV. 66. Λέγεται (sc. Καρν.) καὶ τὰς ὄψεις νυκτὸς ὑποχυθῆναι καὶ ἀγνοεῖν κελεῦσαί τε τὸν παῖδα λύχνον ἆψαι· εἰσκομίσαντος δὲ καὶ εἰπόντος „κεκόμικα“, οὐκοῦν, εἰπεῖν „σὺ ἀναγίνωσκε.“

158. Cic. de divin. II. 87. Quod Carneadem Clitomachus scribit dicere solitum nusquam se fortunatiorem quam Praeneste vidisse Fortunam.

159. Cic. Acad. II. 93. Placet enim Chrysippo, cum gradatim interrogetur verbi causa, tria pauca sint anne multa, aliquanto priusquam ad multa perveniat, quiescere, id est, quod ab iis dicitur, ἡσυχάζειν. „Per me vel stertas licet“, inquit Carneades, „non modo quiescas.“ Sed quid proficit? . . .

160. Cic. Acad. II. 98. . . . sic ludere Carneades solebat: „Si recte conclusi, teneo; sin vitiose, minam Diogenes mihi reddet.“

161. Cic. Acad. II. 137. Legi apud Clitomachum . . . A. Albinum . . . iocantem dixisse Carneadi: „Ego tibi, Carneade, praetor esse non videor, quia sapiens non sum, nec haec urbs nec in ea civitas.“ Tum ille: „Huic Stoico non videris.“ (cf. 65.)

162. Cic. ad Att. VII. 2, 4. Filiola tua te delectari laetor et probari tibi φυσικὴν esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα; etenim, si hoc non est, nulla potest homini esse ad hominem naturae adiunctio, qua sublata vitae

societas tollitur. „Bene eveniat!“ inquit Carneades, spurce, sed tamen pudentius quam Lucius noster et Patro, qui, cum omnia ad se referant, numquam quidquam alterius causa fieri putent . . .

163. Plut. de garr. 21. (513. C.) . . . εἰπόντος δ' ἐκείνου (sc. Καρνεάδου) „δός μοι μέτρον φωνῆς“ οὐ φαύλως (sc. ὁ γυμνασίαρχος) ὑπέτυχε „δίδωμι τὸν προσδιαλεγόμενον.“ (cf. 153.)

164. Plut. de tranq. an. 19. (477. B.) . . . ἀφ' ἧς αἱ καλαὶ πράξεις ῥέουσαι καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐνθουσιώδη καὶ ἱλαρὰν μετὰ τοῦ μέγα φρονεῖν ἔχουσι καὶ τὴν μνήμην ἡδίονα καὶ βεβαιοτέραν τῆς Πινδαρικῆς γηροτρόφου ἐλπίδος. οὐ γὰρ „αἱ μὲν λιβανωτρίδες“ ὡς ἔλεγε Καρνεάδης „κἂν ἀποκενωθῶσι, τὴν εὐωδίαν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀναφέρουσιν.“

165. Plut. de Stoic. rep. 10. (1036 B.) . . . καὶ τὸν Καρνεάδην οὐδὲν οἰόμενοι λέγειν ἴδιον, ἀλλ' . . . πολλάκις παραφθέγγεσθαι „δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος“ . . . (= Il. Z. 407. cf. 129.)

166. Diog. Laert. IV. 65. Φέρονται δ' αὐτοῦ (sc. Καρνεάδου) ἐπιστολαὶ πρὸς Ἀριαράθην τὸν Καππαδοκίας βασιλέα.

Cum apud tot scriptores Carneadis nomen traditum inveniamus, elucet Carneadem apud veteres et in Graecia et extra Graeciae fines notissimum et celeberrimum fuisse.

Cyrene, in qua Libyae urbe etiam alii viri clarissimi ut Aristippus, Callimachus, Eratosthenes nati sunt, Carneadis patria est (test. 1–6). Quamquam de illius anno natali, de pueritia, a nullo scriptore quicquam accipimus, tamen, cum Carneadem ut litteris operam daret Athenas petivisse, qua in urbe Diogenes pretio eum dialectica docuit (t. 13), sciamus, locuplete familia eum natum esse verisimile est. Certius autem, quoniam Apollodorus in vita Laertiana quo anno Carneades mortuus sit refert (t. 146), praetereaque cum quot annos hic philosophus vixerit a compluribus scriptoribus tradatur (t. 141 - 145), Carneadis annum natalem definire possumus. Idem enim Apollodorus, qui Carneadem Olympiadis centesimae sexagesimae secundae anno quarto (i. e. anno 129 a. Chr. n.) vita excessisse rettulit, cuius auctoritatem cur addubitemus non est, quod ceteras Carneadis vitae temporum rationes ab hoc tempore non abhorrere videbimus, illum octoginta quinque annos vixisse tradidit (t. 141). Sed cum Apollodoro Lucianus solus assentiatur (t. 145), ceteri scriptores ut Cicero, Censorinus, Valerius Maximus (t. 142–144) Carneadem nonaginta annos natum fuisse dicunt. Quibus ex quinque testimoniis, quae nobis sunt examinanda, unum statim omittere nobis licet. Nam ut praetermittam, quod in Ciceronis auctoritatem omnino diligenter inquirendum est, Lucullus, qui in Ciceronis Academicorum priorum libro secundo breviter

Carneadis aetatem commemorat (t. 142), hos annos non accurate sed quasi rotundum atque, ut toto ex contextu apparet, quam maximum numerum indicat. Valerius Maximus deinceps qui aeque ac Cicero et Censorinus nonaginta Carneadem annos vixisse dicit (t. 144), non is est auctor, cui temere fidem tribuere possimus; nam primum ab illo Carneadis aetatem quasi in transitu strictimque commemoratam invenimus („si quidem nonaginta expletis annis idem illi vivendi ac philosophandi finis fuit“), deinde autem, cum primo p. Chr. n. saeculo fuerit, eum e Cicerone hoc hausisse certissimum est. Etiam minus Censorino (t. 143) credere possumus, qui, quoniam tertio p. Chr. n. saeculo erat grammaticus, sine ulla dubitatione aliorum, qui ei praecedunt, traditione aut sermone fretus hunc numerum rotundum praebet. Apollodoro contra, qui octoginta quinque annorum auctor est, cum Carneadis aequalis fuerit eundemque Diogenem, a quo Carneades dialectica didicit, ipse magistrum habuerit, Carneadis vitam, aetatem, mortem notissimam fuisse recte putare possumus. Atque eodem modo ut Apollodoro etiam Luciano eo magis confidi potest, quod, etsi hic scriptor secundo p. Chr. n. saeculo erat, tamen in libro illo, qui ei adscribitur, quo de singulorum virorum vitae spatio solito maiore agitur, non aeque ac Cicero, Censorinus, Valerius Maximus nonaginta annos Carneadi attribuit, sed utique certis auctoribus ut Apollodoro confisus octoginta quinque annos nominat. — Quae si testimonia secuti hanc summam anno 129 addemus, annus natalis 214 a. Chr. n. efficitur. Sed longius procedere possumus; nam cum Plutarchus Carneadem aeque ac Platonem Apollinis die festo natum esse dicat (t. 8: τὸν μὲν Θαργηλίοις Ἀθήνησιν, τὸν δὲ Κάρνεια Κυρηναίων ἀγόντων), Carneadem mense Carneo, qui in idem tempus ac mensis „Μεταγειτνιών“ apud Athenienses aut mensis „Augustus“ apud Romanos incidit, natum esse forsitan putemus, etsi facile adducimur, ut Carneadis diem natalem postea in hunc mensem translatum esse credamus, ut hoc modo Carneadis nomen facile explanari posset.

Carneades postquam utique in urbe patria, quae commercio, artibus litterisque erat clarissima, puerili doctrina institutus est, Athenas litteris studendi causa petivit. Quo tempore eo venerit, quamquam nusquam est traditum, tamen testimoniis de legatione Romana et de Carneadis magistris inter se comparatis definiri potest. Nam Carneadem, cum, ut infra intellegemus, anno 155 a. Chr. n. ab Atheniensibus Romam missus sit, hoc tempore iam multos per annos Athenis docuisse ita, ut illius nomen apud cives clarum fuerit, certum est. Accuratius autem quo tempore ille Athenas accesserit et docere coeperit, definire possumus, si illa de Carneadis magistris testimonia adhibebimus. Arcesilae enim Academico Lacydes anno 242/241 a. Chr. n. successit, cuius successores anno 223 — Lacydem

Academiae duodeviginti annos praefuisse ex Indicis Acad. Herc. columna XXVII apparet: ὀκτὼ καὶ δέκα τοσαῦτα δ' ἕτερα προσλαβὼν τὴν τοῦ βίου μεταλλαγὴν ἐποιήσατ' ἐπὶ Καλλιστράτου. (cf. Gomperz: Philod. u. d. aesthet. Schriften der Herc. Biblioth. Sitzungsb. d. Wiener Akad. 1890. pag. 85.) — Telecles et Euandrus sunt (Diog. L. IV. 59/61). Quos quo anno Hegesinus secutus sit, nihilo magis est traditum, quam quo anno Carneades Hegesini scholam susceperit. Sed cum praeter Hegesinum (t. 12) aut Hegesilaum, ut Clemens Alexandrinus dicit (t. 21), Diogenes Stoicus Carneadis magister commemoretur (t. 13), qui, cum eum duodenonaginta annos natum circa annum 150 mortuum esse Zellerus dicat (Phil. d. Gr. 1880 III. 1.[3] pag. 44.[4]), iam ad annum 180 sine dubio docuit, etiam Hegesinum, quoniam idem Carneadis magister fuit, hoc tempore Academiae praefuisse concludi potest. Accedit quod Apollodorus Carneadis aequalis, qui eiusdem Diogenis erat discipulus, ab Aristarcho, qui usque ad annum 170 docuit, grammatica eruditus est. Itaque cum his fere annis Diogenem et Hegesinum docuisse recte concludendum sit, Carneades circa annos 185—180 triginta circiter annos natus Athenas venisse videtur, ubi, priusquam ipse docere inciperet, multum per tempus — circiter decem usque ad quindecim annos — non modo Stoicorum et Academicorum disciplinae, sed omnium sectarum doctrinae studuit.

Illo ipso tempore, initio secundi a. Chr. n. saeculi, Athenis Stoicorum secta valde florebat. Chrysippi acre ingenium atque disserendi ratio, Zenonis atque Diogenis summa doctrina ubique tam celeberrima erat, ut mirum fuerit futurum, nisi Carneades adulescens, qui Athenas philosophorum audiendorum causa venerat, ad illos se applicasset eorumque scriptis maxima cum industria studuisset. Atque maxime Chrysippi, qui quamquam erat tam imbecillo tenuique corpore, ut Carneades eum Crypsippum (i. e. ab equo absconsum) vocaret (Diog. L. VII. 182), tanto tamen erat ingenio, ut de illo dici posset: Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν στοά, huius, inquam, viri libros tanto studio Carneades legebat iisque, cum postea Stoicorum placita probabiliter oppugnaret, tantum debebat, ut hunc versum in Chrysippum factum recte commutare posset in verba: Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν ἐγώ. — At Stoicorum non modo scripta Carneades legebat, sed etiam Diogenis Stoici fiebat discipulus, ut ab eo dialectica erudiretur (t. 13.). Cuius disciplina Carneades, cui tanta dicendi facultas, tanta vox verborumque lepos (t. 79 — 107), tanta ingenii celeritas, reprehendendi atque interrogandi vis erat, ut ab omnibus scriptoribus laudibus efferretur, tantus extitit dialecticus, ut postea rhetores ipsi ex scholis suis discedentes ad eum auscultandi causa se conferrent (t. 79). — Sed Carneades cum non modo Stoicorum doctrinae, sed omnium sectarum disciplinis studeret atque tanta

industria, ut postea Peripateticorum et Stoicorum controversiam tamquam honorarius arbiter iudicare posset (t. 98), homines nihil scire ideoque nihil pro vero habere posse intellegens Stoicos, quorum placita incerta esse neque defendi posse cognoverat, relinquebat, ut ad eam sectam se verteret, quae contra omnia disserens nullam rem aperte iudicari posse docebat. Quam rationem Socraticam, quae medio tertio saeculo ab Arcesila repetita eiusque ab successoribus Lacyde, Telecle, Euandro perrecta erat, Hegesinus Athenis eo ipso tempore, quo Carneades hanc urbem petivit, docebat. Ita Carneades, qui iam antea Academicorum placitis erat imbutus, quoniam Chrysippus, cuius libros illum diligentissime legisse antea vidimus, Arcesilam et Lacydem audiverat (Diog. L. VII. 183), in disciplinam Hegesino se tradidit (t. 12), cuius tam industrius studiosusque erat auditor, ut nemo fuerit dignus, qui Hegesino ad annum 170 mortuo succederet, nisi Carneades (t. 15). Atque tanta industria et tam admirabili ingenii acumine scholam administrabat et hoc munere gravi atque difficili fungebatur adeoque decessorum placita amplificabat atque corrigebat tantumque novi, quod maxime ad eam quae de probabilitate est doctrinam pertinebat, veteri disciplinae adiciebat, ut auctor recentioris aut tertiae Academiae existimatus sit (t. 31—41) et existimetur.

Hoc igitur modo mea quidem sententia illa testimonia, quae ad Carneadis magistros atque ea scripta, quibus studuit, pertinent, intellegenda sunt. Primo igitur Carneades scripta Stoicorum legit eorumque dogmata persecutus est, deinde autem, postquam omnium sectarum disciplinis operam dedit, ad Academicos se applicavit. Minime enim credi potest Carneadem primo ad Hegesinum, cuius discipulus fidelissimus atque successor factus est, se adiunxisse, deinde autem Hegesini schola omissa ad Stoicos se vertisse eorumque scripta tanta industria legisse, ut dicere posset: Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν ἐγώ. Praeterea multo verisimilius est Carneadem Athenas profectum prius illam sectam esse secutum, quae tunc ante omnes florebat et omnium erat celeberrima, quam Academicos, quorum scholam Carneades demum ipse denuo illustrem reddidit atque maxime auxit.

Multi iam adulescentes, quorum nomina ubique clara facta sunt — Clitomachi, Charmadae, Melanthii, Hagnonis, Metrodori (t. 47) — non modo e Graecia Athenas veniebant, ut illum tam clarum magistrum audirent, sed etiam ex Italia, ex Asia, imprimis autem ex Africa. Ut exempla proferamus, Clitomachus Carthaginiensis erat, Metrodorus erat Stratoniceae, Cariae in urbe, natus; complures discipuli, quorum nomina in Indice Acad. Herc. (col. XXIII seq.) enumerantur, ex Asia et ex Africa Athenas videntur venisse. Quae coniectura Hermiae verbis (t. 55.) confirmatur: ... ἄλλο μοι πλῆθος ἀπὸ Λιβύης ἐπιῤῥεῖ, Καρνεάδης καὶ Κλειτόμαχος καὶ ὅσοι

τούτων ὁμιληταί. Hoc modo Carneades, quamquam initio, cum illustris nondum esset (cf. t. 78: Καρνεάδην μὲν γὰρ οὔπω μεγάλην ἔχοντα δόξαν), paucos discipulos habebat, tantam tamen brevi tempore gloriam adeptus est, ut Romani ipsi Athenas Carneadis aut eius discipulorum audiendorum causa venirent (t. 9); quin etiam Crassus quaestor e Macedonia Romam profecturus iter flectebat, ut Athenis Academiae assectatoribus auscultaret (Cic. de orat. I. 45).

Carneadis autem virtutes summo praemio dignas habuit Atheniensium civitas, cum eum una cum Diogene Stoico et Critolao Peripatetico Romam delegaret. Oropii enim, quorum fines ab Atheniensibus, qui bello contra Macedones gesto magnam in paupertatem inciderant, vastati erant, ut Pausanias VII. 11, 4 et Gellius N. Att. VI. 14, 8 accuratius enarrant, auxilium a Romanis petiverant, qui Athenienses quingentis talentis multaverant, de qua summa iudices Romani Atheniensium precibus commoti quadringenta talenta remittebant. Hactenus Pausanias et Gellius. E Cicerone autem aliisque ex scriptoribus (t. 61—72) hos tres philosophos, Carneadem, Diogenem, Critolaum, ad senatum Romanum Atheniensium preces detulisse elucet. Quae legatio quo tempore Romam missa sit, Gellius N. Att. XVII. 21, 46 (t. 69.) refert: „Ac deinde annis fere post quindecim bellum adversum Poenos sumptum est atque non nimium longe M. Cato orator in civitate et Plautus poeta in scaena floruerunt, isdemque temporibus Diogenes Stoicus et Carneades Academicus et Critolaus Peripateticus legati erant.“ Quod recte traditum esse non potest, quoniam Carneades anno ducentesimo, quem ad annum hos legatos Romae fuisse Gellius dicit, puer fuit. Sed cum praeter Gellium Cicero legationis annum ipsum consules huius anni — P. Scipionem et M. Marcellum — nominans accurate nobis tradiderit, sequitur legationem anno 155 a. Chr. n. fuisse (cf. Is. G. Baiteri Fastos consulares, et Zellerum, qui II. 2. 3. pag. 928 1. Clinton. Fastos Hellen. secutus annum 156/155 nominat). Hunc annum praeferendum esse anno 156 ob eam quoque rem puto, quod Clitomachus, postquam ut videbimus quattuor annos nullam sectam secutus Athenis versatus est, anno demum 151/150 Carneadis discipulus factus videtur esse. Qua ex re effici posse puto Clitomachum illo tempore (sc. anno 155/154), quo Carneades Athenis non versabatur, in hanc urbem venisse et postquam quattuor annos hic docuerit paulo post reditum Carneadis, quem multum per tempus Romae et in Italia fuisse putare possumus, quia multos discipulos et assectatores ibi sibi conciliavit, Carneade magistro uti coepisse. Sed de hac re postea (pag. 38) accuratius. Neque vero Romae Carneades illam spem, quam Athenienses in eo posuerant, fefellit. Nam ille erat legatorum praeclarissimus orator, cuius eloquentia impetratum est, ut senatus Romanus maximam multae partem

remitteret ita, ut legati eam „σωτηρίαν“, quam Aelianus (t. 71) laudat, assequerentur. Nam omnes ii scriptores, qui de Atheniensium legatione referunt: Cicero, Quintilianus, Gellius, Plinius, Plutarchus, Aelianus — apud Diogenem Laertium miro modo nihil de hac legatione traditum invenimus — Carneadem aut praedicant aut legatorum primum nominant. Ita Cicero in epistola quadam ad Atticum scripta (t. 66) Carneadem solum et „eam legationem“ dicit, et alii auctores ut Aelianus (t. 71) et Plutarchus (t. 72) duos tantum legatos, Carneadem et Diogenem, commemorant Critolaum Peripateticum, quem trium philosophorum maxime mediocrem fuisse constat, silentio neglegentes.

At non modo apud senatum philosophi Graeci locuti sunt, sed „ante ipsi seorsum quisque ostentandi gratia magno conventu hominum dissertaverunt“ (Gell. VI. 14, 9) ita, ut multi viri maximeque adulescentes per illud tam longum tempus, quo hi legati Romae versati sunt, ad eos se applicarent. Ita P. Africanus, C. Laelius, L. Furius ipsi tres philosophos et a se et ab aliis frequenter esse auditos confessi esse a Cicerone dicuntur (t. 63); et quod gravissimum est: non modo audiverunt, sed etiam laudaverunt illos nominantes „tres illius aetatis nobilissimos philosophos.“ Etiam Scaevola Carneadis auditor Romae fuisse dicitur (t. 64), et Rutilius et Polybius, qui facundiam philosophorum Graecorum laudant (Gell. N. Att. VII. 4, 8), et A. Albinus praetor, qui Carneadem ipse allocutus esse traditus est (t. 161), sine dubio eos audiverunt. Et cum Carneades illam tam celebrem orationem de iustitia haberet, ne Galba quidem aut Cato Censorius, maximi tunc oratores, illum audire aspernati sunt (Cic. de rep. III. 9). Sed cum Romani admiratione essent impleti atque filios a praestantissimis philosophis philosophiae rationes discere cuperent, Cato aegre ac moleste hoc ferebat (Plut. Cat. maior 22) veritus, ne adulescentes eloquentiam rerum gestarum reique militaris gloriae praeferre discerent. Itaque Cato, cum instaret postularetque a senatu, ut legati quam primum Athenas dimitterentur, ad quod consilium sine dubio maxime illa Carneadis de iustitia oratione, quae cum ille in hac oratione omnia, quae pridie pro iustitia laudanda collegerat, postero die tolleret (t. 67), maxime idonea videbatur esse, qua adulescentes a recta virtutis via averterentur, commotus est, postremo impetravit, ut legati ex urbe dimitterentur. Ita Roma cesserunt, qua in urbe tot auditores, tot amicos sibi pepererant, sed tantum iidem odium in se converterant!

Dum legati illa via, qua illis temporibus veteres Roma per Brundisium in Graeciam proficiscebantur, in patriam revertunt, Carneades, cum Cicero in libri secundi de div. § 87 illum Praeneste fuisse nobis narret, in hoc oppidum haud scio an deverterit (t. 158). Nam Carneades cum neque diu alio tempore Athenis afuisse neque e Graecia

longas suscepisse peregrinationes umquam traditus sit, quod minime e Ciceronis verbis in Tusc. disp. V. 107: „in qua (sc. peregrinatione) aetates suas philosophi nobilissimi consumpserunt, . . . Carneades . . .“ concludi potest, quia hoc loco peregrinationem „sempiternum extra patriam domicilium“ significare ex verbis sequentibus: „qui semel egressi numquam domum reverterunt“ perspicuum est, aut ex Italia Athenas rediens aut e Roma Praeneste videtur profectus esse.

Legati igitur Roma Athenas reduces quamquam a civibus suis laete salutati magnisque honoribus affecti esse nobis putandi sunt, quoniam mandatum optime exsecuti „ἐς τοσοῦτον ἐνέτρεψαν τὴν σύγκλητον βουλήν, ὡς εἰπεῖν αὐτούς· ἔπεμψαν Ἀθηναῖοι πρεσβεύοντας οὐ τοὺς πείσοντας, ἀλλὰ γὰρ τοὺς βιασομένους ἡμᾶς ὁρᾶσαι ὅσα θέλουσιν“ (Ael. var. hist. III. 17, 14), maius tamen praemium atque commodum sibi pepererunt, quod hac legatione gloria eorum longe lateque diffundebatur ita, ut illorum ingenii et eloquentiae fama perducti multi et novi discipuli ad eos convenirent. Hoc ipso tempore praeclarissimi discipuli, ut Clitomachus aliique, apud Carneadem fuerunt.

Carneades postquam viginti circa annos Academiae praeesse perrexit[1]), anno 129 a. Chr. n. (t. 146) Athenis mortuus est, quam urbem „Καρνεάδης ὁ Ἀθηναῖος“, ut semel nominatur (t. 105), numquam, ut in patriam rediret, reliquit (t. 10). Paulo ante mortem eum luminibus captum esse Diogenes dicit (t. 140), sed non habemus, cur huic auctori credamus; nam ut praetermittam, quod haec tota de caecitate fabella nobis accurate inquirentibus plane incredibilis videtur esse, neque ab aliis scriptoribus quicquam de hac re traditum est neque Diogenis verba ipsa, cum „λέγεται“ addat, quibus credatur digna sunt. Magis contra illis Diogenis et Stobaei verbis, quae ad Carneadis mortis metum pertinent (t. 146; 148), confidere possumus, dummodo haec Carneadis verba, quibus nobis primo obtutu mortis metus quidam exprimi videtur, recte percipiamus; nam tantum abest, ut haec verba (t. 146): „ἡ συστήσασα φύσις καὶ διαλύσει“ mortis metum prodere videantur, ut ex iis effici possit Carneadem naturam rerum aequo animo tulisse et, ut ex verbis sequentibus elucet, Antipatrum irrisisse, quem veneno se interfecisse Diogenes et Stobaeus tradiderunt (cf. Zeller. Ph. d. Gr. 1880. III. 2. 3. pag. 498 1.) Postremo ut breviter Carneadis res familiares attingam, a tribus scriptoribus (t. 137- 139) Carneades uxorem non habuisse traditus est; sed uxoris loco mulier quaedam, cui nomen Melissae fuisse Valerius Maximus (t. 139) rettulit, ei fuisse dicitur.

[1]) William Scott Ferguson: The athenian archons of the third and second centuries before Christ. Cornell studies in classical philology nr. X. Ithaca. New York 1899. V. 98. pag. 8. (cf. ea, quae de hoc libro dixit Joh. E. Kirchner in: Gött. gel. Anz. 1900. p. 433 seq.) Carneadem iam anno 133/32 scholam administrare desiisse putat, argumentis minime confirmat (Gött. gel. Anz. 1900. p. 466).

Quantam vim quantamque auctoritatem veteres Carneadi, cuius imago ipsa iam apud veteres nota erat (t. 89), attribuerint, optime ex eo elucet, quod illo mortuo luna defecisse dicitur, tamquam, ut Diogenes tradidit (t. 146), sidus post solem pulcherrimum dolorem suum voluerit significare. Quin etiam non modo lunam defecisse, sed etiam „τὸν ἥλιον ἀμυδρὸν γενέσθαι“ Suidas narrat (t. 147)[1]).

Nihilo magis quam Arcesilas aliique philosophi clarissimi, Carneades, cum ante omnia iuventutis magister esset, doctrinam suam operibus aut scriptis memoriae tradidit (t. 149; 150), sed eius discipuli maximeque Clitomachus magistri philosophiae rationem nobis perscripserunt. Quod attinet ad Hieronymum dicentem se Carneadis ad sedandos luctus opuscula percurrisse (t. 151), Hirzelius hoc Hieronymi vitium sanare voluit (Unters. zu Cic. III. 351) suspicans Hieronymum illum Clitomachi librum ante oculos habuisse, quem hic, ut e Ciceronis Tusc. disp. libro III. 54 intellegimus, Carthagine eversa consolandi causa ad captivos cives suos misit, in quo libro illa Carneadis disputatio erat, quam in commentarium se rettulisse ille ait. Sed haec Hieronymi verba etiam facilius interpretari possumus; nam cum Hieronymus dicat: „Platonis, Diogenis, Clitomachi, Carneadis, Posidonii ad sedandos luctus opuscula percurrimus, qui diversis aetatibus diversorum luctum vel libris vel epistolis minuere sunt conati“, nihil obstat, quominus haec Carneadis opuscula, quae se legisse Hieronymus dicit, ad illas epistolas referamus, quarum nonnullas ad Ariarathem missas Diog. Laert. (t. 166) commemorat. Accedit quod miro modo Hieronymus Clitomachum ante Carneadem nominat, quam rem optime declarare possumus Hieronymum in philosophorum ordine etiam illorum operum magnitudinem respexisse arbitrati. Ita ad Platonem, Diogenem, Clitomachum illi libri, epistolae illae ad Carneadem (et Posidonium) referendae videntur esse.

Itaque ut Carneadis vitam et philosophiae rationem describamus, ad Carneadis ipsius dicta (t. 152 seq.), ad eorum scriptorum libros, qui e Carneadis discipulorum operibus, quae omnia sunt amissa, hauserunt, ad auctorum aequalium posteriorumque iudicia (t. 22 seq.) redeundum nobis est. Omnia haec respicientes Carneadem recte iustum virum nominari, ut Quintilianus XII. 1, 35 dicit, intellegentes iudicio assentiri possumus Strabonis, qui Carneadem „ἄριστον φιλόσοφον ὁμολογεῖσθαι“ dicit (t. 22), et Ciceronis et Plutarchi, qui eum „nobilissimis“ et „δοκιμωτάτοις“ philosophorum adnumerant (t. 23—25).

[1]) Usque adhuc illa tot prodigia atque portenta, quae apud illustrium virorum mortem tradita sunt, nondum collecta aut composita sunt, quamquam eiusmodi collectionem fructuosissimam maximoque futuram esse commodo ex illa Useneri disputatione elucet, in qua hic vir doctissimus nuperrime talia prodigia exquirere inchoavit (Rh. M. LV. 1900. p. 286/7).

Praeter hunc philosophum tres alii viri, quibus nomen Carneades est, ab auctoribus commemorantur:

1. Carneades, Polemarchi filius, Carneadis Academici successor. (Ind. Ac. H. XXX et XXV a. i. 4.)
2. Carneades, ἐλεγείας ποιητὴς ψυχρός (D. L. IV. 66).
3. Carneades, Ἀθηναῖος, φιλόσοφος, μαθητὴς Ἀναξαγόρου. (Suidas s. v. Καρνεάδης.)

Pars II.

De Carneadis discipulorum vita.

1. De Clitomacho.

Carneadis discipulorum nullius nisi Clitomachi apud Diogenem Laertium vitae descriptionem invenimus. Huius vitae argumentum hoc est.

Diogenes Laertius postquam primum Clitomachi patriam et nomen patrium, quod etiam apud Stephanum Byzantium legimus, et qua aetate Clitomachus Athenas petivisset quantoque studio Carneadem audivisset rettulit, Clitomachum, qui eo industriae provectus sit, ut ultra quadringenta volumina scripserit, Carneadi, cuius maxime dicta scriptis suis illustraverit, successisse nobis narrat. Postremo hunc philosophum in tribus primariis sectis Academicorum, Peripateticorum, Stoicorum praestitisse accipimus. Verba sequentia, quibus Timon Phliasius in Sillis (cf. Wachsmuth: Sillograph. Graec. Reliq. p. 154 XLII) Academicos esse insectatus dicitur, ad omnes Academicos, quorum vitae in hoc Diogenis operis libro exstant, referenda sunt.

Cuius vitae fons, quamquam Diogenes nullum auctorem nominat, tamen facile reperiri potest. Nam cum mirum in modum nihil de Clitomachi morte in hac vita traditum sit, ab illo auctore, quem Diogenes sequitur, nihil de hac re esse relatum recte concludere possumus. Scimus iam auctorem quendam, sc. Apollodorum, quem, quoniam Carneadis vitam descripsit (cf. p. 8 test. 7), etiam de Clitomacho, praeclarissimo Carneadis discipulo et successore, egisse non modo verisimillimum, sed etiam certum est, in Chronicis non iam Clitomachi mortem commemorare potuisse ideo, quod haec Chronica anno 119 finiuntur, cum Clitomachus decem annis post mortuus sit.

Huc accedit quod ne in Indice quidem Acad. Herc., qui alter est fons, unde Clitomachi vitam discimus, quicquam de illius morte invenitur; Indicis enim auctor, qui saepe Apollodori opere utitur, quod columnis XXVI. a. i. 5 — XXXI, quae metrum iambicum praebent, demonstratur (cf. Roeper: Phil. Anz. II. 1870. p. 22 seq.), etiam ea, quae de Clitomacho refert, ex Apollodoro sumpsit, ut harum columnarum metrum demonstrat. Exempli causa cf. col. XXX:

[Καρ]νεάδου δ[ὲ] τοῦ Πολεμάρχου τὸν βίο[ν]
ἐπ' Ἐπικλέους [ἄρ]χοντο[ς] ἐγλελο[ιπό]τος·
[Κρ]άτης ὁ Τ[α]ρσεὺς τ[ὴ]ν [σ]χολὴν δ[ιε]δέξατο·
τούτου δὲ δύ' ἔτ[η] διακατασχόντος μόνον
Κλειτόμα[χ]ος ἐν [τῷ Π]αλλαδίῳ [σ]χο[λ]ὴν — —
— τὴν Ἀ[καδ]ημ[ίαν — — (cf. Roeper l. c. pag. 26).

Ita duobus locis, et apud Diogenem Laertium et in Indice, nihil de Clitomachi morte traditum videmus esse. Itaque si recte conclusimus Indicis auctorem ideo de Clitomachi morte non egisse, quod Apollodorum, quem nihil de hac re referre potuisse modo intelleximus, sequitur, Diogenes quoque in Clitomachi vita, cum nihil de illius morte enarret, Apollodori opere usus videtur esse. — Aliae autem accedunt causae, quae hanc coniecturam confirmant. In vita Laertiana enim Clitomachum quadraginta annos natum Athenas venisse invenimus, cum ab aliis auctoribus, ut infra intellegemus, annus vicesimus quartus aut duodetricesimus tradatur. Qui quadraginta anni ad Apollodori „ἀκμήν" referri videntur posse propterea maxime, quod Clitomachus, qui iam in patria litteris studuerat, cum Athenas petivit non erat vir indoctus, sed paulo postquam Carneadis scholam sequi coepit in illius praeclarissimis discipulis et celeberrimis viris numerabatur. Deinde eae narrationes, quibus Clitomachum patria lingua Hasdrubalem appellatum priusquam Athenas venisset apud suos litteris studuisse accipimus, ab aliquo Clitomachi aequali, sc. ab Apollodoro, originem cepisse videntur. Praeterea cum illae narratiunculae atque fabellae, quibus aliae vitae Laertianae abundant, desint, sequitur in Diogenis fonte breviter tantum Clitomachi vitam descriptam esse, quod facile enucleare possumus Apollodorum, cuius in Chronicis non extabant tales fabellae, Diogenis fontem fuisse arbitrati. Postremo breviter commemoro non in paucis vitae Laertianae verbis quasi numerum quendam inveniri, quem ex versibus Apollodori ortum esse forsitan recte suspicemur. Pauca exempla sufficiant:

ὁ δὲ εἰς τοσοῦτον ἦλασεν ἐπιμελείας . . . (cf. ὁ δ' ἐπιμελείας εἰς τοσοῦτον ἦλασεν)
μάλιστα διὰ τῶν συγγραμμάτων ἐφώτισεν . . . (cf. μάλιστ' ἐφώτισεν διὰ τῶν συγγραμμάτων)

etc. — Omnia haec respicientes non vitiose concludere videmur huius vitae maximam partem a Diogene ex Apollodori Chronicis haustam esse opinati.

Testimonia.

1. De Clitomachi patre atque patria.

1. Diog. Laert. IV. 67. Κλειτόμαχος Καρχηδόνιος.

2. Steph. Byz. s. v. Καρχηδών. Ὁ πολίτης (sc. Καρχηδόνιος) . . . Κλειτόμαχος ὁ Διογνήτου.

3. Athenaeus 402 c/d. Κλειτόμαχος γοῦν ὁ Καρχηδόνιος.

4. Cic. Acad. II. 98. . . . a Clitomacho sumam, qui . . . homo et acutus, ut Poenus . . .

5. Plut. De Alex. M. fort. a. virt. 5. (328 D.) . . . εἰ Κλειτόμαχον . . . Καρχηδόνιον τὸ γένος.

6. Herm. Irr. Gent. Phil. 15. (Diels Doxogr. p. 654, 32.) Ἄλλο μοι πλῆθος ἀπὸ Λιβύης ἐπιρρεῖ, Καρνεάδης καὶ Κλειτόμαχος.

7. Max. Tyr. Diss. 10, 3. . . . Κλειτομάχου τοῦ Λίβυος.

2. De Clitomachi nomine patrio.

8. Diog. Laert. IV. 67. . . . οὗτος (sc. Κλειτ.) ἐκαλεῖτο μὲν Ἀσδρούβας.

9. Steph. Byz. s. v. Καρχηδών. Κλειτόμαχος . . . ὃς ἐκαλεῖτο Ἀσδρούβας.

10. Plut de Alex. M. fort. a. virt. 5. (328 D.) . . . εἰ Κλειτόμαχον, Ἀσδρούβαν καλούμενον πρότερον.

11. Ind. Acad. Herc. XXV. . . . [οὗτ]ος (sc. Κλειτ.) ἐκα[λ]εῖτο [μὲν] Ἀσδ[ρ]ούβας.

3. Quo aetatis anno Clitomachus Athenas venerit.

12. Diog. Laert. IV. 67. Ἐλθὼν (sc. Κλειτ.) δ' εἰς Ἀθήνας ἤδη τετταράκοντ' ἔτη γεγονώς.

13. Steph. Byz. s. v. Καρχηδών. Κλειτόμαχος . . . ὃς κη΄ ἐτῶν ἐλθὼν Ἀθήναζε.

14. Ind. Acad. Herc. XXV. Ἦλθε (sc. Κλειτ.) δ' εἰ[ς Ἀ]θήνα[ς ἐτ]ῶν τετ[τ]άρων πρὸς εἴ[κο]σι γε[γονώ]ς, [μ]ετὰ δὲ τέ[τ]ταρα . . .

4. Quo tempore et quam diu Clitomachus Athenis versatus sit.

15. Cic. de orat. I. 45. Audivi (sc. Crassus) enim summos homines, cum quaestor ex Macedonia venissem Athenas florente Academia, ut temporibus illis ferebatur, cum eam Charmadas et Clitomachus et Aeschines optinebant.

16. Cic. Acad. II. 102. . . . accipe, quem ad modum eadem dicantur a Clitomacho . . . cum scripsisset . . . ad L. Censorinum, eum, qui consul cum M. Manilio fuit (i. e. anno 149).

17. Cic. Tusc. V. 107. In qua (sc. peregrinatione perpetua) aetates suas philosophi nobilissimi consumpserunt . . . Clitomachus . . . qui semel egressi nunquam domum reverterunt.

5. De Clitomachi magistris.

18. Diog. Laert. IV. 66. Τούτου (sc. Καρνεάδου) πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι γεγόνασι μαθηταί, ἐλλογιμώτατος δὲ Κλειτόμαχος.

19. Diog. Laert. IV. 67. Ἦκουσε (sc. Κλειτ.) Καρνεάδου· κἀκεῖνος ἀποδεξάμενος αὐτοῦ τὸ φιλόπονον γράμματά τ' ἐποίησε μαθεῖν καὶ συνήσκει τὸν ἄνδρα.

20. Steph. Byz. s. v. Καρχηδών. Κλειτόμαχος ἄμοιρος ἦν τῶν πρώτων στοιχείων καὶ ταῦτα μανθάνων ἠκροάσατο Καρνεάδου.

21. Cic. orat. 51. Scitum est enim, quod Carneades noster dicere solebat, Clitomachum eadem (sc. atque Carneadem) dicere.

22. Plut. de Alex. Magn. fort. a. virt. 5. (328 D.) Θαυμάζομεν τὴν Καρνεάδου δύναμιν, εἰ Κλειτόμαχον ἑλληνίζειν ἐποίησε.

23. Sext. Emp. adv. mathem. IX. 182. . . . οὓς ὁ γνώριμος αὐτοῦ (sc. Καρνεάδου) Κλειτόμαχος . . .

24. Ind. Acad. Herc. XXV. 4. . . . [μ]ετὰ δὲ τέ[τ]ταρα σχολάζειν ἤρξατο (sc. Κλειτ.) [Κ]αρνεάδ[ῃ] καὶ σ[υγ]γενόμ[ε]νος ἐν [κ]αὶ δέκ' αὐτῷ σχ[ολ]ὴν ἰδίαν ἐπὶ Παλλαδί[ῳ σ]υνε[στ]ήσατο ἄρχοντος . . .

6. Quibus locis Clitomachus aut Carneadis familiaris aut una cum Carneade nominetur.

25. Sext. Pyrrh. I. 3. . . . οἱ περὶ Κλειτόμαχον καὶ Καρνεάδην.

26. Sext. Pyrrh. I. 220. Τρίτη (sc. Ἀκαδημία) δὲ καὶ νέα, ἡ τῶν περὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον.

27. Sext. Pyrrh. I. 230. . . . ἐπειδὴ οἱ μὲν περὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον . . .

28. Cic. Acad. II. 98. A Clitomacho . . . qui usque ad senectutem cum Carneade fuit . . .

29. Euseb. praep. ev. XIV. 4, 16. Μετὰ δὲ τὸν Ἀρκεσίλαον τοὺς ἀμφὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον . . . τρίτης Ἀκαδημίας αἰτίους γενέσθαι φασίν.

30. Herm. Irr. Gent. Phil. 15. (Diels Doxogr. p. 654, 32.) . . . Καρνεάδης καὶ Κλειτόμαχος, καὶ ὅσοι τούτων ὁμιληταί . . .

7. Cui Clitomachus successerit.

31. Diog. Laert. IV. 67. . . . καὶ διεδέξατο τὸν Καρνεάδην (sc. Κλειτ.).

32. Steph. Byz. s. v. Καρχηδών. Κλειτόμαχος . . . φιλόσοφος Ἀκαδημαϊκός, διάδοχος Καρνεάδου τῆς Κυρηναίου σχολῆς.

33. Ind. Acad. Herc. XXX. Τούτου (sc. Κράτητος) δὲ δύ' ἔτ[η] διακατασχόντος μόνον Κλειτόμα[χ]ος ἐν [τῷ Π]αλλαδίῳ [σ]χο[λ]ὴν — — τὴν Ἀ[καδ]ημ[ίαν] . . . cf. Ind. col. XXIV. a. i. 6: Κλ[ειτόμαχ]ος εἰς Ἀκαδημί[αν] ἐπέβαλεν μετὰ πολλ[ῶν γ]νωρίμω[ν], πρότερον γ[ὰρ] ἐσχόλαζο[ν ἐν] Πα[λλ]αδ[ίῳ], μετὰ τὴν Καρν[εάδ]ου [τε]λευ[τ]ήν — —

34. Euseb. praep. evang. XIV. 8, 9. Διάδοχος δ' αὐτοῦ (sc. Καρνεάδου) τῆς διατριβῆς καθίσταται Κλειτόμαχος.

8. Quibus locis Clitomachus laudetur aut recentioris Academiae assectator nominetur.

35. Diog. Laert. IV. 36. . . . ἐλλογιμώτατος (sc. τῶν Καρνεάδου μαθητῶν) δὲ Κλειτόμαχος.

36. Cic. de orat. I. 45. Audivi enim summos homines . . . florente Academia, ut temporibus illis ferebatur, cum eam Charmadas et Clitomachus et Aeschines optinebant.

37. Cic. Tusc. V. 107. . . . in qua aetates suas philosophi nobilissimi consumpserunt . . . Clitomachus . . .

38. Sext. Pyrrh. I. 220. Τρίτη (sc. Ἀκαδημία) δὲ καὶ νέα ἡ τῶν περὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον.

39. Sext. Emp. adv. math. II. 20. Οἱ δὲ περὶ τὸν Κριτόλαον καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ἐν οἷς ἐστι Κλειτόμαχος . . .

40. Athenaeus 402. c/d. Κλειτόμαχος γοῦν ὁ Καρχηδόνιος οὐδενὸς δεύτερος τῶν ἀπὸ τῆς νέας Ἀκαδημίας . . .

41. Galen. Hist. Phil. 3. (Diels Doxogr. p. 600, 1.) Καρνεάδης . . . ⟨ὃς⟩ τῆς νέας Ἀκαδημίας τὰς ἀρχὰς συνεώρακεν· ἧς Κλειτόμαχος μετέσχεν.

42. Euseb. praep. evang. XIV. 4, 16. Μετὰ δὲ τὸν Ἀρκεσίλαον τοὺς ἀμφὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον . . . τρίτης Ἀκαδημίας αἰτίους γενέσθαι φασίν.

9. De Clitomachi discipulis atque auditoribus.

43. Cic. Acad. II, 11. . . . familiaris Antiochi Heraclitus Tyrius, qui et Clitomachum multos annos et Philonem audierat.

44. Cic. Acad. II. 16. Iam Clitomacho Philo vester operam multos annos dedit.

45. Plut. Cic. III. 1. Κικέρων . . . Φίλωνος ἤκουσε . . . ὃν μάλιστα Ῥωμαῖοι τῶν Κλειτομάχου συνήθων καὶ διὰ τὸν λόγον ἐθαύμασαν.

46. Plut. Cic. IV. 4. . . . Ἀντίοχος . . . φιλοτιμίᾳ τινὶ καὶ διαφορᾷ πρὸς τοὺς Κλειτομάχου καὶ Φίλωνος συνήθεις . . .

47. Sext. Emp. adv. math. IX. 1. . . . ὁποῖον τι πεποιήκασιν οἱ περὶ τὸν Κλειτόμαχον καὶ ὁ λοιπὸς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν χορός.

48. Euseb. praep. evang. XIV. 8, 9. . . . Κλειτόμαχος· μεθ' ὃν Φίλων.

49. Euseb. praep. evang. XIV. 9, 1. Ὁ δὲ Φίλων . . . τὰ δεδογμένα τῷ Κλειτομάχῳ ηὔξε . . .

50. Herm. Irr. Gent. Phil. 15. (Diels Doxogr. p. 654, 32.) Καρνεάδης καὶ Κλειτόμαχος, καὶ ὅσοι τούτων ὁμιληταὶ . . .

51. Ind. Acad. Herc. XXIV. a. i. 6. Κλ[ειτόμαχ]ος εἰς Ἀκαδημίαν ἐπέβαλεν μετὰ πολλ[ῶν γ]νωρίμω[ν] . . .

52. Ind. Acad. Herc. XXXIII. 1. Φίλων δὲ διαδεξά[με]νος Κλει[τό]μαχ[ον] . . .

10. De Clitomachi industria atque studio.

53. Diog. Laert. IV. 67. . . . τῇ ἰδίᾳ φωνῇ κατὰ τὴν πατρίδα ἐφιλοσόφει (sc. Κλειτ.).

54. Diog. Laert. IV. 67. Ὁ δὲ (sc. Κλειτ.) εἰς τοσοῦτον ἦλασε ἐπιμελείας, ὥστε . . .

55. Diog. Laert. IV. 67. Ἀνὴρ ἐν ταῖς τρισὶν αἱρέσεσιν διαπρέψας (sc. Κλειτ.) . . .

56. Cic. Acad. II. 16. . . . e quibus (sc. Carneadis discipulis) industriae plurimum in Clitomacho fuit.

57. Cic. Acad. II. 98. A Clitomacho sumam, qui . . . homo et acutus, ut Poenus, et valde studiosus ac diligens.

11. De Clitomachi morte.

58. Stob. Floril. I. 170. Κλειτόμαχος νοσήσας καὶ ληθάργῳ περιπεσὼν ὡς ἀνένηφεν „οὐδέν με“ ἔφη „ἐξαπατήσει ἡ φιλοζωία“ καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου.

12. De Clitomachi scriptis.

59. Diog. Laert. II. 92. . . . Κλειτόμαχος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ αἱρέσεων . . .

60. Diog. Laert. IV. 67. Ὁ δὲ (sc. Κλειτ.) εἰς τοσοῦτον ἦλασεν ἐπιμελείας ὥστε ὑπὲρ τὰ τετρακόσια βιβλία συνέγραψεν.

61. Cic. Acad. II. 16. . . . industriae plurimum in Clitomacho fuit — declarat multitudo librorum. —

62. Cic. Acad. II. 98. Et quattuor eius (sc. Clitomachi) libri sunt de sustinendis adsensionibus.

63. Cic. Acad. II. 102. . . . a Clitomacho in eo libro, quem ad C. Lucilium scripsit poetam, cum scripsisset iisdem de rebus ad L. Censorinum, eum, qui consul cum M. Manilio fuit.

64. Cic. Tusc. III. 54. Legimus librum Clitomachi, quem ille eversa Carthagine misit consolandi causa ad captivos cives suos.

65. Hieronym. epist. 60. Platonis Diogenis Clitomachi . . . ad sedandos luctus opuscula percurrimus, qui diversis aetatibus diversorum luctum vel libris vel epistolis minuere sunt conati.

13. Quibus locis se Clitomachi auctoritatem sequi Cicero dicat.

66. Cic. Acad. II. 78. . . . equidem Clitomacho plus quam Philoni aut Metrodoro credens . . .

67. Cic. Acad. II. 98. Nec vero quicquam ita dicam, ut quisquam id fingi suspicetur; a Clitomacho sumam . . .

68. Cic. Acad. II. 102. Explicavi paulo ante Clitomacho auctore, quomodo ista Carneades diceret.

69. Cic. Acad. II. 108. Credoque Clitomacho ita scribenti ...

70. Cic. Acad. II. 137. Legi apud Clitomachum, cum Carneades et Stoicus Diogenes ad senatum in Capitolio starent . . .

71. Cic. Tusc. III. 54. Legimus librum Clitomachi . . .

72. Cic. de div. II. 87. Quod Carneadem Clitomachus scribit dicere solitum . . .

14. De Clitomacho Carneadis doctrinam memoriae tradente.

73. Diog. Laert. IV. 67. . . . καὶ διεδέξατο (sc. Κλειτ.) τὸν Καρνεάδην καὶ τὰ αὐτοῦ μάλιστα διὰ τῶν συγγραμμάτων ἐφώτισεν.

74. Sext. Emp. adv. Phys. 1. 182. Ἠρώτηνται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Καρνεάδου καὶ σωριτικῶς τινες, οὓς ὁ γνάριμος αὐτοῦ Κλειτόμαχος ὡς σπουδαιοτάτους καὶ ἀνυτικωτάτους ἀνέγραφεν.

75. Cic. Acad. II. 102. Explicavi paulo ante Clitomacho auctore, quomodo ista Carneades diceret.

76. Cic. Tusc. III. 54. . . . in eo (sc. Clitomachi libro) est disputatio scripta Carneadis, quam se ait in commentarium rettulisse.

15. De Clitomachi dictis.

77. Stob. Floril. I. 170. „Οὐδὲν" ἔφη (sc. Κλειτ.) „ἐξαπατήσει ἡ φιλοζωία."

78. Stob. Floril. IV. 23. Κλειτόμαχος.

„Τοῖς εὐπλοοῦσιν ἀντιπνεύσασ' ἡ τύχη
ἅπαντα συγχεῖ, κἄτα ναυαγεῖν ποιεῖ"

τὰ τῇ φρονήσει καὶ τοῖς λογισμοῖς ὀρθῶς ἐκπεπονῆσθαι δοκοῦντα πρὸς τὸ καλῶς ζῆν.

79. Plut. Reg. et Imp. Apophth. 12 seq. (200 E.) Γάιον δὲ Λικίνιον ἰδὼν παρερχόμενον „οἶδα" ἔφη (sc. Scipio minor) „τοῦτον ἐπιωρκηκότα τὸν ἄνδρα· μηδενὸς δὲ κατηγοροῦντος, οὐ δύναμαι κατήγορος αὐτὸς εἶναι καὶ δικαστής. Ἐκπεμφθέντα δ' αὐτὸν ὑπὸ τῆς βουλῆς τρίτον, ὥς φησι Κλειτόμαχος, „ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντα" (Hom. π 487), πόλεων ἐθνῶν βασιλέων ἐπίσκοπον, ὡς εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἦκε . . .

Perpauca quamquam extant testimonia auctorum, ex quibus de Clitomachi, Carneadis illustrissimi discipuli, rebus domesticis aliquid certum accipiamus, tamen aeque ac supra in vita Carneadea compluribus testimoniis inter se comparatis huius viri praeclarissimi vitam describere possumus.

Patriam Clitomachus, Diogneti filius, habebat Carthaginem, ut quinque auctores, Diog. Laert., Cicero, Plut., Stephanus Byz., Athenaeus, affirmant (t. 1—5), cum Hermias (t. 6) et Maximus Tyrius (t. 7)

ex Libya eum esse dicant. Sed facile est intellectu, quomodo hi duo auctores in talem devecti sint errorem; nam cum Carneadis patria esset Libya, facile fieri poterat, ut Clitomachus quoque, quippe qui e regione esset finitima, Libys appellaretur, praesertim cum, ut apud Hermiam, Clitomachus una cum Carneade commemoraretur.

Hic igitur philosophus postquam in patria litteris studuit, ut e Diogenis Laertii verbis (IV. 67): οὗτος . . . τῇ ἰδίᾳ φωνῇ κατὰ τὴν πατρίδα ἐφιλοσόφει intellegimus, Athenas philosophiae studendi causa se contulit, qua in urbe ei, cui Carthagine nomen „Asdrubas" fuisse Diogenes Laert., Plutarchus, Stephanus Byz., Index Acad. testantur (t. 8—11), nomen „Clitomachus" datum est.

Quo anno natus sit, nusquam invenitur; quo aetatis anno ille Athenas petiverit, apud alios scriptores aliter est traditum. Diogenes Laert. (t. 12) Clitomachum quadraginta annos natum Athenas venisse dicit; a Stephano contra (t. 13) duodetriginta et in Indice Acad. (t. 14) viginti quattuor anni Clitomacho attribuuntur. Quorum testimoniorum ultimo maxime est confidendum, non modo quod in Indice Carneadis discipulorum vitae accuratissime certissimeque traditae sunt, sed etiam quod Stephani verba cum Indicis congruere videntur. Nam cum Clitomachus postquam Athenas venit quattuor per annos nullam sectam secutus quinto demum anno Carneadis discipulus factus sit (t. 14: . . . ἦλθε δ' εἰ[ς Ἀ]θήνα[ς ἐτ]ῶν τετ[τ]άρ[ω]ν πρὸς εἴ[κο]σι γε[γονώ]ς, [μ]ετὰ δὲ τέ[τ]ταρα σχολάζειν ἤρξατο [Κ]αρνεάδ[ου] . . .), ita illi duodetriginta anni Stephani oriuntur (cf. Zeller III. 1. 3. pag. 523, 1). Denique quod ad illos quadraginta annos a Diogene traditos attinet, aut Diogenes ipse falso hunc annum addidit aut — quod verisimilius videtur esse — in fonte suo, quem Apollodorum fuisse me putare supra dixi, Clitomachum cum in „ἀκμῇ" fuisset Athenas petivisse invenit.

Quoniam quot annos natus Clitomachus Athenas petivisset definivimus, nunc quo tempore ille in hanc urbem venerit constituendum est. Ex Indice Acad. XXV. 6: καὶ σ[υγ]γενόμ[ε]νος ἔν [χ]αὶ δέχ' αὐτῷ (sc. Καρνεάδῃ) σχ[ολ]ὴν ἰδίαν ἐπὶ Παλλαδί[φ σ]υνε[στ]ήσατο ἄρχον[τος Ἀγ]νο[θ]έου καὶ συνέσχεν — — intellegimus Clitomachum postquam duodetriginta annos natus Carneadis discipulus factus sit magistro undecim per annos audito ipsum archonte Hagnotheo scholam in Palladio condidisse. Sed cum neque huius archontis annus certe traditus sit, (cf. C. I. A. II. 1, 458) neque verba sequentia, ex quibus cognoscere possimus, quot annos Clitomachus scholam in Palladio habuerit (καὶ συνέσχεν — —?) servata sint, hoc non multum nobis prodesset, nisi aliis ex causis definire possemus, quo anno Hagnotheus archon fuisse nobis putandus esset. Iam primo enim obtutu apertum est Hagnotheum aut anno 142 aut sequentibus 141, 140, 139 archontem fuisse nobis credendum esse ideo, quod si ille ante hunc annum archon

fuisset, Clitomachus, quippe qui undecim per annos apud Carneadem fuerit, iam anno 155/154, quo tempore Carneades Romam erat legatus, Carneadis discipulus factus esset. Si contra Hagnotheum post annum 139 archontem fuisse censeremus, Clitomachus anno demum 149/148 in Carneadis scholam venisset, quae sententia alias propter causas, quas infra intellegemus, servari non potest. Praeterea cum archon anni 140 Antitheos certe traditus sit, restat ut Hagnotheus aut annis 142—141 aut anno 139 archon fuerit. Sed cum archonton, qui 146 usque ad 140 fuerunt, etsi non ordo, attamen nomina nota sint, Valeriano de Schoeffer assentiri possumus, qui quamquam aliis locis Hagnothei archontis annus traditus non est, illum anno 139 archontem fuisse putat (Pauly-Wissowa II. 591. tab. archont.)[1]). Itaque sequitur Clitomachum anno 179/178 (sc. 139 + 11 + 4 + 24) natum esse, anno 155/154 Athenas venisse, ubi usque ad Carneadis reditum ad nullum magistrum se applicans, quod inprimis ex Stephani verbis (t. 20) concludi potest: Κλειτόμαχος ἄμοιρος ἦν τῶν πρώτων στοιχείων καὶ ταῦτα μανθάνων ἠκροάσατο Καρνεάδου, operam dedit, ut trium sectarum illo tempore primariarum disciplinas cognosceret, ut ex Diogenis Laert. verbis (t. 55) concludendum est. — Non pauca praeterea accedunt, quibus Clitomachum hoc tempore Athenas venisse confirmatum inveniamus. Primum iam in vita Carneadea (pag. 26) intelleximus verisimillimum esse Clitomachum eo tempore, quo Carneades brevi ante ab Atheniensibus legatus Romae erat (sc. anno 155), Athenas Carneadis audiendi causa venisse et, cum Carneades Athenis abesset, post illius reditum anno 151 ad eum se adiunxisse. Deinde cum e Ciceronis verbis (t. 64) supra intellexerimus Clitomachum librum quendam ad sedandos luctus Carthagine eversa civibus captivis misisse, illum, quoniam anno 146 Carthago expugnata est, ante hunc annum Carneadis discipulum fuisse constat. Potremo autem extat causa, unde praecipue Hagnotheum non post annum 139 archontem fuisse concludere possumus. Praeter illum enim librum, quem Clitomachus anno 146 ad Carthaginienses misit, opus quoddam de probabilitate L. Censorino consuli dedicavit (t. 63). Itaque cum L. Censorinus cum M. Manilio anno 149 consul fuerit, Clitomachus, ut praetermittam quod viri docti Graecorum potentibus et nobilibus viris Romanis opera sua dedicabant, eo tempore, quo Censorinus consul, cum magna auctoritate floreret multumque amplitudine valeret, Clitomacho favere et prodesse potuit, hoc opus dedicasse nobis putandus est. Quibus omnibus ex causis recte concludi

[1]) Furgeson (— affero ea, quae Kirchner: Gött. gel. Anz 1900. p. 463 ex hoc libro excerpsit —) Hagnotheum iam anno 152 archontem fuisse dicit, quod huius archontis scribam Μενεκράτην Χαριξένου Θορίκιον nullo alio nisi anno 152 scribam fuisse putat. Quod cum in coniectura sola positum sit, nobis persuadere non potest.

potest Clitomachum ante annum 149/148, sc. anno 151, Carneadem audire coepisse.

Ita Clitomachus postquam undecim per annos Carneadis discipulus fuit, cuius doctrinam et philosophiae rationes tam penitus exceperat et ita defendebat, ut a multis scriptoribus non solum Carneadis discipulus, sed etiam familiaris aut una cum Carneade nominatus sit (t. 25—30), quadraginta fere annos natus anno 139 scholam in Palladio instituit, quam eum non modo Carneade vivo sed etiam post Carneadis mortem quattuor per annos usque ad annum 125 hoc loco habuisse ex Indice Acad. intellegimus.[1]) Quamquam mirum est Clitomachum, cum ab omnibus auctoribus omnium Carneadis discipulorum optimus et doctissimus nominaretur, non statim post Carneadis mortem magistro successisse, sed quattuor annis peractis scholam Carneadis re vera suscepisse, tamen non est, cur de his Indicis verbis addubitemus. Legimus enim in col. XXV. a. i. 4. seq.: [Καρ]νεάδ[η]ν διαδεξάμ[ενο]ς ἡγήσα[το δ]ύ' ἔτη, κατ[έστρ]εψ[ε] δὲ 'Ε[πικ]λέου[ς] ἄρχο[ντο]ς (sc. a. 127), κ[ατ]έλι[πε]ν δὲ (XXVI) διάδο[χ]ον τὸν συσ[χ]ολαστὴ[ν] Κράτητα Ταρσ[έ]α τὸ γέν[ος, ἡ]γήσατο δ' [οὗτος] ἔτη τέτταρα. Si cum his verbis comparamus Indicis col. XXX: [Καρ]νεάδου δ[ὲ] τοῦ Πολεμάρχου τὸν βίο[ν] ἐπ' 'Επικλέους [ἄρ]χοντο[ς] ἐγλελο[ιπό]τος [Κρ]άτης ὁ Τ[α]ρσεὺς τ[ὴ]ν [σ]χολὴν δ[ιε]δέξατο. τούτου δὲ δύ' ἔτ[η] διακατασχόντος μόνον Κλειτόμα[χ]ος ἐν [τῷ Π]αλλαδίῳ [σ]χο[λ]ήν — — τὴν 'Α[καδ]ημ[ίαν] — — et col. XXIV a. i. 6. Κλ[ειτόμαχ]ος εἰς 'Ακαδημί[αν] ἐπέβαλεν μετὰ πολλ[ῶν γ]νωρίμω[ν], πρότερον γ[ὰρ] ἐσχόλαζ[ν ἐν] Πα[λλ]αδ[ίῳ], μετὰ τὴν Καρν[εάδ]ου [τε]λευ[τ]ήν — —, intellegimus Carneadi Academico Carneadem quendam, Polemarchi filium, anno 129 successisse, qui postquam duos annos scholam administraverit Crateti reliquerit, et duobus annis post (sc. anno 125) Clitomachum in Academiam invadentem (cf. ἐπέβαλεν in Ind. XXIV. a. i. 6) hoc demum anno Carneadis magistri scholam suscepisse. Quo modo haec mira verba nobis sunt explicanda? Nam cum alii auctores, ut Diog. Laert. (t. 31), Stephanus (t. 32), Eusebius (t. 34), Clitomachum Carneadis „διάδοχον" nominent, in Indice solo, cui fidem habere licet, Clitomachus quattuor annis post Carneadis mortem magistro successisse traditur. Mea quidem sententia ita haec verba interpretari possumus: Carneades Polemarchi filius, cuius nomen in Indice solo invenitur, Carneadis discipulus mediocri ingenio videtur fuisse, qui forsitan eo quod, ut ex eodem nomine concludi potest, Carneadi Academico esset propinquus, magistro mortuo scholam sibi administrandam esse putaverit. Eodem modo ut ille, qui duobus annis postquam scholam susceperat mortuus est, huius Carneadis successor Crates videtur docuisse. Nam postquam ille duos annos scholae praefuit, Clitomachus e Palladio multis cum familiaribus in Academiam invasit, ut talis administrationis

[1]) Breviter commemoro Furgeson (cf. Gött. gel. Anz. p. 466) Clitomachum anno 129 in Academiam invasisse putare.

finem faceret, et quamquam Cratetem postea duos annos scholae praefuisse in Indice (col. XXVI.) invenimus, tamen vere Clitomachus Academiae magister erat. Ita quod iam in Palladio Clitomachus re vera Carneadis successor fuit, ceteri auctores, quibus Carneadis Polemarchi filii et Cratetis nomina erant ignota, cum hi Carneadis successores tam fuerint parvi, Clitomachum recte Carneadis διάδοχον nominaverunt.

Academiae Clitomachus inde sedecim annos praefuit multos secum habens discipulos. Sed quamquam a multis scriptoribus Clitomachi „γνώριμοι" et „ὁμιληταί" et „συνήθεις" (t 43–52) commemorantur, duorum tantum nomina nobis tradita sunt: Philonem Clitomachi successorem multos annos ei operam dedisse Cicero dicit (t. 44), et ab eodem auctore Heraclitum Tyrium, Antiochi familiarem, et Clitomachum et Philonem audisse accipimus (t. 43).

Anno 109 Clitomachus mortuus est; Stobaeus (t. 58) illum se interfecisse dicit. Hic annus, de quo omnes viri docti ut Zellerus (III. 1.[3] p. 523, 1), Zumptius (Abh. d. Berl. Akad. 1842; Hist.-Phil. Kl. 67), Buechelerus (adnot. ad Indicis col. XXVI.) consentiunt, duobus maxime testimoniis confirmatur. Alter locus extat apud Ciceronem, ubi ex Crassi verbis (de orat. I. 45): „Audivi enim summos homines, cum quaestor ex Macedonia venissem Athenas florente Academia, ut temporibus illis ferebatur, cum eam Charmadas et Clitomachus et Aeschines optinebant" Clitomachum a Crasso reduce e Macedonia anno 110 Athenis visum esse concludere possumus. Alterum locum in Indicis Acad. col. XXXIII. invenimus: Φίλων δὲ διαδεξά[με]νος Κλει[τό]μαχ[ον] ἐγεν[ή]θη μὲν ὑπ' Ἀριστα[ί]χμο[υ] (sc. anno 148/147. (?) cf. Schoefferi tabulas. arch. in Pauly-Wissowa II. 591) [π]αρεγένε[το] δ' εἰς [Ἀθή]νας [πε]ρὶ τέ[τ]τα[ρα κ]αὶ ε[ἴκ]οσίν [που] ἔχων ἔ[τη] κατὰ Νικόμαχ[ον] (sc. a. 123/122), ἐσχολακὼς [ἐν] τῇ πατρίδι Καλλ[ι]κλεῖ τῷ Καρ[ν]εάδου [γνω]ρίμῳ περὶ ὀκ[τὼ καὶ δέκ'] ἔτη· Κλ[ει]τομά[χῳ] δὲ δέκα [κ]αὶ τ[έτ]ταρ[α — — — Ἀπολλοδώρῳ δὲ — — Recte verbis Κλειτομάχῳ δὲ δέκα καὶ τέτταρα addendum est ἐσχολακώς, quod verbum paulo ante invenimus. Itque cum Philo anno 123/122 (cf. Buecheleri adnot.) Athenas venerit et quattuordecim annos Clitomachum audiverit, sequitur Clitomachum anno 109 mortuum esse. Quadrant ad hanc conclusionem etiam illa Ciceronis verba (t. 44), ex quibus Philonem multos per annos Clitomacho operam dedisse intellegimus.

Ut supra vidimus, Clitomachus plurimi nobis est aestimandus non solum, quod ille erat illustrissimus omnium Carneadis discipulorum, sed etiam quod ex huius viri libris Carneadis doctrinam et philosophiae rationes discere possumus; Clitomachus enim ille erat, qui „τὰ Καρνεάδου μάλιστα διὰ τῶν συγγραμμάτων ἐφώτισεν" (t. 73), et Carneadis Soritas ipsos „ὡς σπουδαιοτάτους καὶ ἀνυτικωτάτους ἀνέγραφεν" (t. 74). Horum

librorum numerus erat permagnus; Cicero librorum multitudinem laudat (t. 61) et Diogenes Laertius „ὑπὲρ τὰ τετρακόσια βιβλία" Clitomachum scripsisse dicit (t. 60). Quorum operum cum nullum sit servatum, ad illos scriptores, qui ex Clitomacho hauserunt, nobis redeundum est: ad Sextum Empiricum et imprimis ad Ciceronem, qui sibi Clitomachi libros saepe fontem scriptorum philosophorum fuisse confitetur (t. 66–72). Quinque sola argumenta Clitomachi operum nobis sunt servata:

1) De sustinendis adsensionibus (= περὶ ἐποχῆς) libri quattuor (t. 62).
2) De probabilitate liber C. Lucilio poetae dedicatus (t. 63).
3) Liber L. Censorino consuli dedicatus idem argumentum continens (t. 63).
4) Liber ad sedandos luctus Carthagine eversa ad captivos cives missus (t. 64; 65).
5) Περὶ αἱρέσεων (= de sectis) complures libri (t. 59).

Praeterea Clitomachum de natura deorum, de divinatione, de fato libros scripsisse certum est, quod Sextus Empiricus et Cicero certe eiusmodi Clitomachi operibus, quibus de his rebus agebatur, usi sunt.

Denique ut ad Clitomachi doctrinam veniam, ille omni modo Carneadem magistrum secutus nihil novi in Academiam importavit. Sed nihilo minus quam Carneades etiam ille ab auctoribus antiquis, ut a Diogene Laertio (t. 35) et a Cicerone (t. 36/37), laudatur neque a paucis scriptoribus post Carneadem Academiae recentioris assectator clarissimus nominatur (t. 38–42). — Iam ut huius disputationis summam breviter repetamus, haec extant:

Clitomachus natus est	a. 179/178.
Athenas venit	a. 155/154.
Carneadem audire coepit	a. 151/150.
Scholam in Palladio instituit . .	a. 139.
In Academiam invasit	a. 125.
Mortuus est	a. 109.

---

2. De ceteris Carneadis discipulis.

Testimonia.

De Charmada.

1. Cic. de orat. I. 45. . . . florente Academia, ut temporibus illis ferebatur, cum eam Charmadas, Clitomachus, Aeschines optinebant.

2. Euseb. praep. ev. XIV. 4, 16. Ἔνιοι δὲ καὶ τετάρτην (sc. Ἀκαδημίαν) προστιθέασι τὴν τῶν περὶ τὸν Φίλωνα καὶ Χαρμάδαν.

3. Cic. de orat. I. 47. . . . cuius (sc. Platonis) tum cum Charmada diligentius legi (sc. Crassus) Gorgiam.

4. Cic. de orat. I. 93. . . . † quibus dicere Charmadas solebat ingenium tuum, Crasse, vehementer admirari.

5. Cic. de orat. II. 360. Vidi enim ego summos homines et divina prope memoria Charmadam.

6. Cic. Tusc. I. 59. Non quaero, quanta memoria Simonides fuisse dicatur, . . . quanta nuper Charmadas.

7. Plin. hist. nat. VII. 24, 88/89. Memoria necessarium maxime vitae bonum cui praecipua fuerit haut facile dictu est tam multis eius gloriam adeptis . . . Charmadas quidam in Graecia quae quis exegerit volumina in bibliothecis legentis modo repraesentavit.

8. Quintilian. XI. 2, 26 . . . nam quo modo poterunt copulata fluere, si propter singula verba ad singulas formas respiciendum erit? quare et Charmadas et Scepsius, de quo modo dixi, Metrodorus, quos Cicero dicit usos hac exercitatione, sibi habeant sua: nos simpliciora tradamus.

9. Cic. Acad. II. 16. E quibus (sc. Carneadis discipulis) . . . industriae plurimum in Clitomacho fuit, . . . in Charmada eloquentiae.

10. Cic. de orat. I. 84. Charmadas vero multo uberius eisdem de rebus (sc. de oratoris officio, de eloquentia etc.) loquebatur (sc. quam Mnesarchus), non quo aperiret sententiam suam — hic enim mos erat patrius Academiae adversari semper omnibus in disputando —; sed cum maxume tamen hoc significabat, eos, qui rhetores nominarentur et qui dicendi praecepta traderent, nihil plane tenere neque posse quemquam facultatem assequi dicendi, nisi qui philosophorum inventa didicisset.

11. Sext. Emp. adv. mathem. II. 20. Οἱ δὲ περὶ τὸν Κριτόλαον καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ἐν οἷς ἐστι Κλειτόμαχος καὶ Χαρμίδας, εἰώθασι καὶ οὗτοι τοιαῦτά τινα λέγειν, ὅτι τὰς μὲν τέχνας οὐκ ἐκβάλλουσιν αἱ πόλεις πάντοι βιωφελεῖς οὔσας ἐπιστάμεναι.

12. Cic. orat. 51. . . . Carneades noster dicere solebat, Clitomachum eadem dicere, Charmadam autem eodem etiam modo dicere.

13. Ind. Acad. Herc. XXXV. a. i. 9. . . . Χαρ[μά]δου — — — [κ]αὶ τῶν πλανωμέ[νων] — — πολλοὶ — — φ[αίνονται] ἀκουσταὶ [γεγο]νέναι.

De Metrodoro Stratonicco.

14. Cic. de orat. I. 45. Erat etiam Metrodorus, qui cum illis una ipsum illum Carneadem diligentius audierat.

15. Cic. Acad. II. 16. Bene autem nosse Carneaden Stratoniceus Metrodorus putabatur.

16. Diog. Laert. X. 9. Οἵ τε γνώριμοι πάντες ταῖς δογματικαῖς αὐτοῦ (sc. Ἐπικούρου) σειρῆσι προσκατασχεθέντες, πλὴν Μητροδώρου τοῦ Στρατονικέως πρὸς Καρνεάδην ἀποχωρήσαντος, τάχα βαρυνθέντος ταῖς ἀνυπερβλήτοις αὐτοῦ χρηστότησιν (cf. pag. 11, test 45).

17. Ind. Acad. Herc. XXIV. 10. Μητρόδωρος [Στρατονικεὺς; ὁ καὶ πρότερον — — Ἀπολλοδώρου.

18. Cic. Acad. II. 78. Equidem Clitomacho plus quam Philoni aut Metrodoro credens hoc magis . . .

19. Ind. Acad. Herc. XXVI. 4. Μητρόδ[ω]ρος δὲ ὁ Στρατονικεὺς μ[έ]γας καὶ βίῳ καὶ λόγῳ γε[γ]ονὼς οὐκ ἀναλογούσας ἐδ[όκ]ει χάριτα[ς] ἔχειν, ὃς ἔφ[η Κ]αρνεά[δ]ου παρακηκο[έν]αι πάντας, οὐ γὰρ — — —

20. August. c. Acad. III. 18, 41. . . . quamquam et Metrodorus id antea facere tentaverat, qui primus dicitur esse confessus, non decreto placuisse Academicis, nihil posse comprehendi, sed necessario contra Stoicos huius modi eos arma sumpsisse (cf. Zeller. III. 1. p. 526, 2).

21. Ind. Acad. Herc. XXXVI. 5. Ἐλέγετο δὲ καὶ Ἀπολλών[ιος το]ῦ Καρνεάδο[υ β]ρα[χ]ύν τινα χρόνον με[τ]εσχ[η]κέναι, [Μη]τροδώρου δὲ [τ]οῦ Στρατ[ο]νικέω[ς μ]ε[τ'] ἄλλων — — —

22. Ind. Acad. Herc. XXXV. a. i. 11. [Μητρόδ]ωρον — — [ὃς κ]αὶ τοῦ Στρα[το]νικέως [διή]κουσε[ν, . . .

De Aeschine.

23. Plut. an seni resp. ger. s. 13, 6. (761 A.) Ὁ μὲν Ἀκαδημαϊκὸς Αἰσχίνης σοφιστῶν τινων λεγόντων ὅτι προσποιεῖται γεγονέναι Καρνεάδου μὴ γεγονὼς μαθητής „ἀλλὰ τότε γ'" εἶπεν „ἐγὼ Καρνεάδου διήκουον, ὅτε τὴν ῥαχίαν καὶ τὸν ψόφον ἀφεικὼς ὁ λόγος αὐτοῦ διὰ τὸ γῆρας ἐς τὸ χρήσιμον συνῆκτο καὶ κοινωνικόν.

24. Diog. Laert. II. 64. Γεγόνασι δ' Αἰσχίναι ὀκτὼ . . . ἕκτος Νεαπολίτης, φιλόσοφος Ἀκαδημαϊκός, Μελανθίου τοῦ Ῥοδίου μαθητὴς καὶ παιδικά.

25. Cic. de orat. I. 45. . . . cum eam (sc. Academiam) Charmadas et Clitomachus et Aeschines optinebant.

De Hagnone.

26. Quint. II. 17, 15. Agnon quidem detraxit sibi inscriptione ipsa fidem, qua rhetorices accusationem professus est.

27. Cic. Acad. II. 16. E quibus (sc. Carneadis discipulis) . . . ingenii non minus in Hagnone.

28. Athenaeus. 602. d. Παρὰ δὲ Σπαρτιάταις, ὡς Ἄγνων φησὶν ὁ Ἀκαδημαϊκός, πρὸ τῶν γάμων ταῖς παρθένοις ὡς παιδικοῖς νόμοις ἐστὶν ὁμιλεῖν.

De Melanthio.

29. Cic. Acad. II. 16. E quibus (sc. Carneadis discipulis) . . . in Melanthio Rhodio suavitatis (sc. plurimum fuit).

30. Diog. Laert. II. 64. Μελανθίου τοῦ Ῥοδίου μαθητὴς καὶ παιδικά (sc. Αἰσχίνης).

31. Apollod. Chronica. Papyr. 1021. = Ind. Acad. XXXI. 1.[1]).

— δὲ πρεσβεύσας ποτὲ
ἔπλευσεν εἰς Ῥώμην παρῆν τ' ἐπ[ι]τυγχάνων.
καὶ μὴν Μελάνθιόν γε γινώσκεις ὅτι
τραγῳδίᾳ μὲν ἦν πο[τ]' ἐστεφανωμένο[ς].
ἱκανό[ν] τ' Ἀριστάρχῳ συνεσχολακὼς χρόν[ο]ν
πολύ τ' ἐν Ἀθήναις μᾶλλον. — — — — — — —

a. i. 8. ἐπὶ — —] φάντου πρῶτον εἰς τὴν Ἀττικὴν
κατέπλευσ', ἐτῶν ὢν εἴκοσ[ίν] τε καὶ [δ]ύο.
τ[οῦ] Καρνεάδου δ' ὡς έ[π]τὰ διακούσας ἔτη
εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπῆρ', ἐκεῖ δ' εὐημερῶν
καὶ τῶν καθ' αὑτὸν φαινόμενος πολυχούσ[τατος]
[εἰς τὰς] Ἀθήνας —.

De Mentore.

32. Diog. Laert. IV. 63. Οὗτός ποτε (sc. Καρνεάδης) Μέντορος τοῦ Βιθυνοῦ μαθητοῦ ὄντος καὶ παρ' αὐτὸν ἐλθόντος εἰς τὴν διατριβήν, ὡς ἐπείρα αὐτοῦ τὴν παλλακὴν ὁ Μέντωρ . . . παρῴδησεν εἰς αὐτὸν . . . καὶ ὃς ἀναστὰς ἔφη· „Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, τοὶ δ' ἠγείροντο μαλ' ὦκα.“ (cf. p. 21, t. 154.)

33. Euseb. praep. ev. XIV. 8, 7. Καρνεάδου δὲ γίνεται γνώριμος Μέντωρ μὲν ὁ πρῶτος, οὐ μὴν διάδοχος. Ἀλλ' ἔτι ζῶν Καρνεάδης ἐπὶ παλλακῇ μοιχὸν εὑρών, οὐχ ὑπὸ πιθανῆς φαντασίας, οὐδ' ὡς μὴ κατειληφώς, ὡς δὲ μάλιστα πιστεύων τῇ ὄψει καὶ καταλαβών, παρητήσατο τῆς διατριβῆς. Ὁ δὲ ἀποστὰς ἀντεσοφίστευε καὶ ἀντίτεχνος ἦν, ἐλέγχων αὐτοῦ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀκαταληψίαν.

De Zenone.

34. Cic. Acad. I. 46. . . . ut cognovi ex iis, qui illum (sc. Carneadem) audierant, maximeque ex Epicureo Zenone, qui cum ab eo plurimum dissentiret, unum tamen praeter ceteros admirabatur.

35. Ind. Acad. Herc. XXIV. 9. Ζήνων inter Carneadis discipulos enumeratur.

---

[1]) cf. Gomperz: *Philodem und die aesthetischen Schriften der Herculanischen Bibliothek. Sitzb. der Akad. der Wissenschaften zu Wien* 123. 1891. VI. p. 83, ubi etiam ea, quae ad illud tempus de Indice Acad. Herc. scripta erant, commemorantur.

De Carneade Polemarchi filio.

36. Ind. Acad. Herc. XXX. 1. [Καρ]νεάδου δ[ὲ] τοῦ Πολεμάρχου τὸν βίο[ν] ἐπ' Ἐπικλέους [ἄρ]χοντο[ς] ἐγλελο[ιπό]τος.

37. Ind. Acad. Herc. XXV. a. i. 4. [Καρ]νεάδ[η]ν διαδεξάμ[ενο]ς (sc. Καρνεάδης Πολεμάρχου) ἡγήσα[το δ]ὺ' ἔτη, κατ[έστρ]εψ[ε] δὲ Ἐ[πικ]λέου[ς] ἄρχο[ντο]ς.

De Cratete.

38. Ind. Acad. Herc. XXV. a. i. 1. Κ[ατ]έλι[πε]ν δὲ (sc. Καρνεάδης Πολεμάρχου) (XXVI) διάδο[χ]ον τὸν συσ[χ]ολαστὴ[ν] Κράτητα Ταρσ[έ]α τὸ γέν[ος, ἡ]γήσατο δ' [οὗτος] ἔτη τέτταρα.

39. Ind. Acad. Herc. XXX. [Κρ]άτης ὁ Τ[α]ρσεὺς τ[ὴ]ν [σ]χολὴν δ[ιε]δέξατο· τούτου δὲ δύ' ἔτ[η] διακατασχόντος μόνον . . . (cf. p. 39).

De ceteris discipulis in Indice solo enumeratis.

40. Ind. Acad. Herc. XXIII. seq. — — ἄλλων — — — Ζηνό[δ]ωρος Τύ[ριο]ς — — — — — — πλείους καὶ ἐπαινούμενοι Ἀγα[σικ]λῆς Τύριος ὃς — — — μεμιμῆσθαι λ[έγε]τα[ι] — — — — — — Ἀλε[ξαν]δρεῖ[ς] — — — — — — — — — a. i. 7. — — — Βατάκης — — — — Πάφιος, Κο[ρυ]δ[α]λλὸς Ἀμισ[ηνὸς] — — — — — — — — — — — — — — XXIV. — — — — Βίτων Σολε[ύς], — — — Θυατ[ει]ρη[νὸς] καὶ ὁ πρὸς — — — — — — — — — Ἀσκλη[πι]άδης Ἀπαμεὺς ἐ[κ] Συρίας, — — καὶ Ὀλυ[μ]πιόδωρος Γα[ζ]αῖοι, Ἵππαρχος Σολεύς, Σωσικράτης Ἀ[λε-ξα]νδρεύς, . . .

XXXIII. 8. . . . Καλλ[ι]κλεῖ τῷ Καρ[ν]εάδου [γνω]ρίμῳ (sc. Φίλων ἐσχόλαζεν).

XXXVI. 5. Ἐλέγετο καὶ Ἀπολλών[ιος το]ῦ Καρνεάδο[υ β]ρα[χ]ύν τινα χρόνον με[τ]εσχ[η]κέναι.

Inter hos Carneadis discipulos Charmadam, quem Sextus Empiricus Charmidam nominat (t. 11), ingeniosissimum studiosissimumque fuisse ex omnibus, quae ad illum pertinent, testimoniis elucet.

Quo anno ille, qui Carneadis discipulus fuisse traditur (t. 9), natus, quo mortuus esset, utrum ex Graecia (cf. t. 7: Charmadas quidam in Graecia) an alia ex terra Athenas venisset, traditum non est. Scimus autem eum, qui cum Clitomacho et Aeschine Academiam obtinuerit (t. 1), etiam anno 110 Athenis fuisse, cum Crassus hoc tempore cum eo Platonis Gorgiam legerit (t. 3). — Maxime cum in Charmada divina quasi memoria (t. 5–7), quam illum valde exercuisse e Quintiliano accipimus (t. 8), et magna eloquentia laudetur (t. 9), mirum non videtur esse, quod ille, quippe qui ipse hac arte floreret, de oratoris officio large loquebatur (t. 10). Sed cum censeret „eos qui rhetores nominarentur et qui dicendi praecepta traderent, nihil plane tenere neque posse quemquam facultatem assequi dicendi, nisi qui philosophorum inventa didicisset“ (t. 10), paululum a Carneadis et Clitomachi

doctrina discrepare coepit. Carneades et Charmadas quidem philosophiam et eloquentiam dirimendam esse negantes inter se consentiunt; sed cum Carneades eloquentia ad philosophiam solam usus hanc artem philosopho neglegendam esse neget, Charmadas rhetori discendam esse philosophiam dicit. Etsi hoc modo Charmadas a magistro dissentire incipit, summum tamen in ea re fuisse discrimen certum est, quod Charmadas aeque ac Philo, Clitomachi discipulus, magis magisque a Carneadis quae de probabilitate erat doctrina abhorrens „ἀνὴρ ἐκλεκτικός“ fiebat. Itaque tantum abest, ut illis Ciceronis verbis, e quibus Charmadam eadem ac Clitomachum et sine dubio etiam ac Carneadem dixisse discimus (t. 12), nimiam vim attribuamus, ut iis, qui a Philone et Charmada, cui multos discipulos fuisse verisimile est (t. 13), quartam Academiam incipi volunt, assentiri possimus. Scripta Charmadae non sunt servata.

„Una cum“ illo Charmada Metrodorus quidam Carneadem audisse dicitur (t. 14). Quamquam primo obtutu ex hoc loco (t. 14: Cic. de orat. I. 45) apparere nobis non videtur, utrum Metrodorus Scepsius, qui a Cicerone Academicus nominatur (de orat. III. 75), an Metrodorus Stratoniceus Carneadis discipulus fuerit, tamen quin hic dictus sit hoc loco, dubitari non potest. Ut enim praetermittam, quod Metrodorus Stratoniceus compluribus locis ipse Carneadis discipulus nominatur (t. 15; 16; 19), propter solam Metrodori Scepsii iuventutem fieri non potest, ut hic Carneadem audiverit; nam Metrodorus Scepsius, qui nullo loco Carneadis discipulus appellatur, quoniam Crassus quaestor eum aequalem nominat (Cic. de orat. III. 75), circa annum 140 natus eo tempore, quo Carneades mortuus est, minor erat annis duodecim. Sequitur illo quoque loco, quem modo attuli (t. 14: Cic. de orat. I. 45) certe Metrodorum Stratoniceum dictum esse, neque Zellero assentiri possumus, qui III. 1. 3. p. 527, 1. dicit: *„Ein Schüler des Charmadas war nach Cicero* de orat. I. 11. 45. *Metrodor, mit dem kein andrer gemeint sein kann, als der bekannte Rhetor aus Skepsis* (Diog. V. 84), *den Cic. auch* de orat. III. 20, 75 *als Akademiker bezeichnet.*“

Metrodorum Stratonicea, e Cariae urbe, ortum esse ex illius cognomine Stratonicei elucet. Quo tempore ille, qui priusquam Carneadis discipulus factus est Epicureos secutus (t. 16) Apollodorum Epicureum audivisse videtur (t. 17), ad Carneadem venerit, quamquam traditur nusquam, tamen satis accurate definiri potest. Nam cum scholam Apollodori, qui in secundi saeculi altera parte docuit, reliquerit, ad annum 140 ad Carneadem Athenas venisse videtur, qua in urbe etiam anno 110 Crassus illum invenit (Cic. de orat. I. 45). Aeque ac ceteri Academici Metrodorus complures discipulos secum habuisse videtur; in Indice certe Metrodorus (?) quidam nominatur, qui „τοῦ Στρατονικέως διήκουσεν“ (t. 22). Hactenus de Metrodori vita.

Ut ad Metrodori philosophiae rationes veniam, illum multo magis quam Charmadam ipsum a Carneadis et Clitomachi disciplina abhorrere videmus, cum primus dicatur „esse confessus, non decreto placuisse Academicis, nihil posse comprehendi, sed necessario contra Stoicos huiusmodi eos arma sumpsisse“ (t. 20). Sed alia etiam testimonia extant, e quibus Metrodori doctrinam cognoscere possumus. Ex verbis enim Metrodori, qui omnes Carneadem perperam intellexisse dicit (t. 19), quo dicto eum non „ἀναλογούσας (βίῳ καὶ λόγῳ) χάριτας“ demonstrasse Indicis auctor putat, prima quidem specie concludi videtur posse illum idem ac Clitomachum dicere, qui numquam se intellegere potuisse affirmabat, quid Carneadi probatum esset (Cic. Acad. II. 139). Sed Clitomachus hoc solum ad illa Carneadis verba, quibus ille omnes homines nihil scire, sed pro eadem re et contra eandem rem loqui posse dicit, adhibet, cum Metrodorus ad totam Carneadis philosophiam haec verba rettulisse videatur. Tertium denique extat testimonium, ex quo Metrodorum a Carneade et a Clitomacho dissentire apparet. Nam cum Clitomachus dicat a Carneade disputatum esse „licere nihil percipere et tamen opinari“ (Cic. Acad. II. 78: „Licebat enim nihil percipere et tamen opinari, quod a Carneade dicitur probatum; equidem Clitomacho plus quam Philoni aut Metrodoro credens hoc magis ab eo disputatum quam probatum puto“), Metrodorus hoc ab illo etiam esse probatum putat. Metrodorum scripta reliquisse nusquam traditum est.

Carneadis discipulus ultimis magistri aetatis annis Aeschines Neapolitanus erat (t. 23), qui, priusquam Carneadem ipsum audiret, Melanthii Rhodii, Carneadis discipuli, auditor fuisse dicitur (t. 24). Carneade mortuo, quamquam aeque ac Clitomachus et Charmadas, una cum quibus a Cicerone laudatur (t. 25), in Academia scholas habuit, tamen magistri sui disciplinam non recte et vere docuisse videtur. Nam cum nonnulli sophistae ei obiurgent, quod quamquam numquam Carneadem audiverit, tamen eius discipulum se fuisse dixerit (t. 23), putare possumus Aeschinem a Carneadis disciplina se avertentem fortasse ipsum huius criminis causam dedisse.

Inter eos deinceps discipulos, qui magnis facultatibus praestiterunt, a Cicerone Hagnon quidam aut Agnon, ut Quintilianus dicit (t. 26), enumeratur (t. 27), qui vir magni ingenii rhetores vehementer agressus est accusationem rhetorices scribens (t. 26). Hagnonem diu Spartae versatum esse aut fortasse hanc ipsam urbem patriam habuisse ex Athenaei verbis (t. 28) concludi potest, qui Hagnone teste Lacedaemoniorum mores describit. De huius viri vita aut scriptis plura non traduntur.

Melius contra de Melanthio Rhodio, cui Aeschinem discipulum fuisse supra dixi, docemur. Nam non modo e Cicerone, qui Melanthii

suavitatem laudat (t. 29), sed etiam e Diogene Laertio et praecipue ex Apollodori Chronicis accuratiora de illo accipimus. — Cum Aeschines et Melanthium et Carneadem audiverit (cf. pag. 47), sequitur utique Melanthium ante Aeschinem circa annos 145—140 Carneadis discipulum fuisse. Unde concludi potest Melanthium, ad quem certe illa Apollodori verba (a. i. 8: t. 31) referenda sunt, cum adulescens viginti annorum septem tantum annos Carneadem audiverit, nonnullis annis ante Carneadis mortem Athenis cessisse et in Asiam se contulisse, ubi ille, qui ipse antea „Ἀριστάρχῳ συνεσχολακώς" tragoedias fecisse dicitur, „εὐημέρει' (cf. a. i. 5). — Sed ubi Aeschines illum audivit? Nam Athenis hunc ad Melanthium se applicasse minime est credendum. Sed si prima verba Apollod. Chronic.: δὲ πρεσβεύσας ποτὲ ἔπλευσεν εἰς Ῥώμην παρῆν ἐπιτυγχάνων recte interpretamur, ex iis concludi videtur posse Aeschinem Neapolitanum ad Melanthium, cum Romam esset legatus, in Italia se applicasse et ab eo inflammatum ad celeberrimum magistrum Academiae, ad Carneadem, properavisse.

Postremo paululum nos in Mentore, qui a Diogene Laertio (t. 32) et ab Eusebio (t. 33) Carneadis discipulus nominatur, commorari opus est. Nam quamquam duo scriptores hoc unum enarrant Carneadem Mentorem cum apud paelicem invenisset schola exclusisse, tamen illa Eusebii verba notabilia sunt, quibus Mentorem, cum Carneadis iussu scholam reliquisset, quasi Carneadis „φαντασίαν καταληπτικὴν" irridentem „αὐτοῦ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀκαταληψίαν" redarguisse dicit (t. 33).

Praeter hos Carneadis discipulos multa nomina eorum, qui eum audivisse dicuntur, in Indice solo invenimus. De Carneade, Polemarchi filio, et Cratete (t. 36—39), quae erant dicenda, supra sunt exposita (cf. p. 39). De ceteris autem, quorum nomina in Indice solo inveniuntur, hic non ago, quia hi viri, ut praetermittam, quod multa nomina, quae praeter illa in test. 40 enumerata traduntur, incertissima sunt, aut per brevissimum tempus Carneadem audivisse aut minore videntur fuisse ingenio, quam ut aliis auctoribus noti essent.

Ne de Zenone quidem, qui duobus locis Carneadis discipulus traditus est (t. 34/35), accuratius ago, quia postea ad Epicuri scholam se applicavit.

Quae de Carneadis philosophiae ratione accuratius exposui propediem me editurum esse spero.

Auctoris vita.

Natus sum Carolus Vick anno s. p. LXXVII die XXVI mensis Septembris Rostochii patre Ludovico, matre Maria e gente Berg, quos adhuc esse superstites magnopere gaudeo. Fidei addictus sum evangelicae. Primis litterarum elementis in ludo elementario scholae Rostochiensis quae dicitur Magna Urbana inbutus novem fere annos natus in eiusdem scholae gymnasium receptus sum. Maturitatis testimonium vere anni XCVII s. p. adeptus Academiam Rostochiensem ut studiis philologicis operam darem adii. Ubi postquam per bis sex menses moratus sum, Academiam Berolinensem petivi, cuius per idem tempus fui civis. Inde vere anni XCIX s. p. Rostochium redux usque ad hoc tempus in hac Academia litteris incubui.

Docuerunt me viri doctissimi:

ab Arnim, Busse, Erhardt, Golther, Kalbfleisch, Kern, G. Körte, Schirrmacher Rostochienses; Delbrück, Diels, Geiger, Herrmann, Kekulé de Stradonitz, Paulsen, Pernice, Scheffer-Boichorst, E. Schmidt, Vahlen, de Wilamowitz-Moellendorff, Winnefeld Berolinenses.

Sodalis fui ordinarius seminariorum Rostochiensium philologici per quater sex menses, per unum senior, historici moderatore Schirrmachero per tria semestria, regio proseminario Berolinensi auspiciis Dielesii et Wilamowitzii unum per annum interfui sodalis.

Quibus omnibus viris meritas debitasque gratias ago, imprimis autem Ioanni ab Arnim, qui cum philologiae studiosos, ut de Carneadis vita et doctrina agerent, in certamen academicum vocaverit, me incitavit ut has quaestiones perscrutarer, Carolo Kalbfleisch, qui, postquam Ioannes ab Arnim ad Academiam Vindobonensem invitatus Rostochio cessit, consilio et opera in altera huius opusculi parte perpolienda me adiuvit, Ottoni Kern, qui insigni quadam benevolentia ac liberalitate studia mea fovit.